

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

Кафедра музичного мистецтва

На правах рукопису

ХАРКОВЕЦЬ ІВАННА ВАСИЛІВНА

**ТВОРЧІ ТАНДЕМИ УКРАЇНСЬКИХ АВТОРІВ
У ВОКАЛЬНОМУ МИСТЕЦТВІ (НА ПРИКЛАДІ
СПІВПРАЦІ О. БІЛАША ТА Д. ПАВЛИЧКА)**

Спеціальність 025 «Музичне мистецтво»
Освітньо-професійна програма «Музичне мистецтво»
Робота на здобуття ступеня вищої освіти МАГІСТР

Науковий керівник:
ЧЕРНЕЦЬКА НАТАЛІЯ ГРИГОРІВНА,
доцент кафедри музичного мистецтва,
кандидат мистецтвознавства

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

Протокол №

засідання кафедри музичного мистецтва

від _____ 2025 р.

Завідувач кафедри

доцент, доктор мистецтва Косинець І. І. _____

ЛУЦЬК – 2025

Анотація

Харковець І. В. «Творчі тандеми українських авторів у вокальному мистецтві (на прикладі співпраці О. Білаша та Д. Павличка)».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня «Магістр», спеціальність 025 «Музичне мистецтво», освітньо-професійна програма «Музичне мистецтво», Волинський національний університет імені Лесі Українки, Луцьк, 2025.

Творча співдружність Олександра Білаша і Дмитра Павличка – вдалий випадок плідної співпраці композитора-пісняра й поета. У цій співдружності народилося немало пісенних шедеврів, серед яких – «Балада безсмертя», «Віконце», «Дзвенить у зорях небо чисте», «Долиною туман тече», «За літами», «На Чорнобиль журавлі летіли», «Осіннє листя», «Пісня Романа (Впали роси на покоси)», «Пісня Франчески», «Як впаде в Чорногорі», «Явір і яворина», «Два кольори».

Мета дослідження – проаналізувати та докладно описати особливості співпраці О.Білаша та Д. Павличка – у їхніх життєво-біографічних вимірах та творчих результатах. **Завдання дослідження:** описати основні етапи творчого шляху О. Білаша, фокусуючи увагу на його співпраці з Д. Павличком; проаналізувати феномен творчої співпраці О. Білаша та Д. Павличка на етапі його формування («Впали роси на покоси») та на етапі його найвищої кульмінації («Два кольори») в історико-культурному, образно-художньому, композиційно-інтонаційному та виконавсько-інтерпретаційному аспектах.

Наукова новизна одержаних результатів: зібрано та систематизовано інформацію про життєвий і творчий шлях О. Білаша та його співпрацю з Д. Павличком; окреслено обсяг та визначено художню цінність творчого спадку О. Білаша, і зокрема, його пісенного доробку на слова Д. Павличка; запропоновано та аргументовано уявлення про характер творчої співпраці

Д. Павличка та О. Білаша, їхні людські та творчі взаємини; детально охарактеризовано дві пісні, написані О. Білашем на вірші Д. Павличка – «Впали роси на покоси», як таку, що засвідчила формування їхнього творчого тандему та «Два кольори», яка стала вінцем їхніх творчих досягнень.

Ключові слова: Олександр Білаш, Дмитро Павличко, творчий тандем, пісня, «Два кольори», «Впали роси на покоси».

Summary

Kharkovets I. V. «Creative tandems of Ukrainian authors in vocal art (on the example of cooperation between O. Bilash and D. Pavlychko)».

Qualification work for the Master's degree, specialty 025 «Musical Art», educational and professional program «Musical Art», Lesya Ukrainka Volyn National University, Lutsk, 2025.

The creative partnership of Oleksandr Bilash and Dmytro Pavlychko is a successful case of fruitful cooperation between a composer-songwriter and a poet. Many song masterpieces were born in this partnership, including “Ballad of Immortality”, “Window”, “The Clear Sky is Ringing in the Stars”, “Through the Valley the Fog Flows”, “Behind the Years”, “Cranes Were Flying to Chernobyl”, “Autumn Leaves”, “Roman’s Song (“The Dews Fell on the Mowed Fields)”, “Francesca’s Song”, “As It Falls in Chornohora”, “Yarrow and Sycamore”, “Two Colors”.

The purpose of the research is to analyze and describe in detail the features of the cooperation between O. Bilash and D. Pavlychko — in their biographical and creative results. **Research tasks:** to describe the main stages of O. Bilash’s creative path, focusing on his collaboration with D. Pavlychko; to analyze the phenomenon of creative cooperation between O. Bilash and D. Pavlychko at the stage of its formation (“The Dews Fell on the Mowed Fields”) and at the stage of

its highest culmination (“Two Colors”) in historical, cultural, artistic, compositional, intonation and interpretation aspects.

Scientific novelty of the obtained results: information about the life and creative path of O. Bilash and his collaboration with D. Pavlychko was collected and systematized; the scope and artistic value of O. Bilash’s creative heritage, and in particular, his song works to the words of D. Pavlychko, were outlined and the artistic value of O. Bilash’s creative heritage was determined; an idea of the creative cooperation between D. Pavlychko and O. Bilash, their human and creative relationships was proposed and argued; two songs written by O. Bilash to the verses by D. Pavlychko are described in detail — “The Dews Fell on the Mowed Fields”, as the one that marked the formation of their creative tandem, and “Two Colors”, which became the crown of their creative achievements.

Key words: Oleksandr Bilash, Dmytro Pavlychko, creative tandem, song, “Two Colors”, “The Dews Fell on the Mowed Fields”

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. ТВОРЧИЙ ТАНДЕМ ОЛЕКСАНДРА БІЛАША ТА ДМИТРА ПАВЛИЧКА.....	10
1.1. Формування композитора.....	10
1.2. Багатогранність творчої особистості.....	12
1.3. Дмитро Павличко в творчій долі Олександра Білаша.....	15
1.4. «Впали роси на покоси» — початок співпраці митців	19
РОЗДІЛ 2. «ДВА КОЛЬОРИ» — ВІНЕЦЬ ТВОРЧОЇ СПІВПРАЦІ ДМИТРА ПАВЛИЧКА ТА ОЛЕКСАНДРА БІЛАША.....	25
2.1. Історія створення пісні.....	25
2.2. Характеристика поетичного і музичного тексту	26
2.3. Першовиконавці: Анатолій Мокренко, Дмитро Гнатюк, Олександр Білаш.....	30
2.4. Чоловічі сольні інтерпретації: Юрій Гуляєв, Василь Зінкевич, Віктор Павлік, Іво Бобул, Віктор Шпортько, Михайло Кривень, Олександр Порядинський, Аркадій Войтюк, Поль Манандіз, Мар'ян Романчук, Сергій Фоменко.....	33
2.5. Жіночі сольні інтерпретації: Квітка Цісик, Раїса Кириченко, Оксана Муха, Марина Одольська, Оксана Білозір, Олена Білоконь, Наталія Шевченко, Олена Луценко, Grechka, Юлія Олійник, Марія Яремчук.....	38
2.6. Інтерпретація пісні в ансамблевому виконавстві:	

«Явір», «Рушничок», чоловічий квінтет хору імені Г. Верьовки, Євген Маляревський, капела бандуристів, духові оркестри, дуети.....	43
2.7. Реінтерпретації: Олег Скрипка, «Кому вниз», «От Vinta», «Мотор-Ролла», «Вій», «Bilativ», «Viter», аматори, версії ШІ.....	46
ВИСНОВКИ.....	51
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	56
ДОДАТОК. Найпопулярніші пісні О. Білаша.....	65

ВСТУП

Актуальність дослідження. В українському вокальному мистецтві творча співпраця композитора і поета-пісняра завжди увінчувалась створенням низки відомих творів, які ставали невід'ємною частиною української пісенної естради, а нерідко – й народженням пісенних шедеврів. Вінцем творчого тандему Платона Майбороди й Андрія Малишка є «Пісня про рушник», «Ми підемо, де трави похилі». Перлинами української естради стали пісні творчого тандему Ігоря Шамо й Дмитра Луценка, а вершиною їхньої творчості – пісня «Як тебе не любити, Києве мій». Результатом співпраці Івана Карабиця та Бориса Олійника став відомий вокальний цикл «Мати». У творчому тандемі Ігоря Поклада та Юрія Рибчинського створені неперевершені «Чарівна скрипка», «Ой, летіли дикі гуси», «Скрипка грає».

Творча співдружність Олександра Білаша і Дмитра Павличка – не менш вдалий випадок тісної і плідної співпраці композитора-пісняра й поета. У цій співдружності за роки співпраці народилося чимало пісенних шедеврів, серед яких – «Балада безсмертя», «Віконце», «Дзвенить у зорях небо чисте», «Долиною туман тече», «За літами», «На Чорнобиль журавлі летіли», «Осіньне листя», «Пісня Романа (Впали роси на покоси)», «Пісня Франчески», «Як впаде в Чорногорі», «Явір і яворина», «Калина», «Два кольори» [8]. Незважаючи на величезний внесок їхньої спільної творчості у скарбницю української музичної культури, діяльність творчого тандему Олександра Білаша та Дмитра Павличка жодного разу не ставала предметом спеціальної уваги дослідників, що зумовлює актуальність обраної теми магістерської роботи. При цьому, в своїй роботі ми спираємося на низку фундаментальних, загального спрямування, досліджень в сфері вокальної творчості, сольного та ансамблевого вокального виконавства, естрадної пісні та особливостей її інтерпретації у роботах таких мистецтвознавців як

І. Бобул [7], Н. Дрожжина [57], М. Мозговий [64–66], В. Москаленко [67], В. Откидач [84], М. Поплавський [87], Л. Прохорова [88], Т. Рябуха [91], В. Тормахова [93], О. Устименко-Косоріч [94], С. Чернікова [96], О. Шевченко [97]. Зокрема, ми використовуємо запропоновані ними положення і підходи в наших виконавсько-інтерпретаційних аналізах та інтерпретації феномену української естради у вокальному мистецтві українських авторів другої половини ХХ століття, зокрема на прикладі співпраці О. Білаша та Д. Павличка.

Наукова новизна:

- окреслено обсяг та визначено художню цінність творчого спадку О. Білаша, і зокрема, його пісенного доробку на слова Д. Павличка;
- визначено, що найціннішою і найбільш життєздатною частиною творчої спадщини О. Білаша є його пісні, які продовжують надзвичайно активне творче життя, переспівуються в різних стилях та манерах, ставши невід’ємною частиною української культури;
- виявлено, що у творчому тандемі з Д. Павличком, О. Білашем створено такі пісенні шедеври як «Балада безсмертя», «Віконце», «Дзвенить у зорях небо чисте», «Долиною туман тече», «За літами», «На Чорнобиль журавлі летіли», «Осіньні листя», «Пісня Романа (Впали роси на покоси)», «Пісня Франчески», «Калина», «Явір і яворина», «Два кольори»;
- запропоновано та аргументовано уявлення про характер творчої співпраці Д. Павличка та О. Білаша, їхні людські та творчі взаємини;
- детально охарактеризовано дві пісні, написані О. Білашем на вірші Д. Павличка – «Впали роси на покоси», як таку, що засвідчила формування їхнього творчого тандему та «Два кольори», яка стала вінцем їхніх творчих досягнень.

Мета дослідження – проаналізувати та докладно описати особливості співпраці О. Білаша та Д. Павличка у їхніх життєво-біографічних вимірах та творчих результатах.

Завдання дослідження:

– описати основні етапи творчого шляху О. Білаша, фокусуючи увагу на його співпраці з Д. Павличком;

– проаналізувати феномен творчої співпраці О. Білаша та Д. Павличка на етапі його формування («Впали роси на покоси») та на етапі його найвищої кульмінації («Два кольори») в історико-культурному, образно-художньому, композиційно-інтонаційному та виконавсько-інтерпретаційному аспектах.

Об’єкт дослідження – творчий тандем О. Білаша та Д. Павличка як приклад співпраці українських авторів у вокальному мистецтві.

Предмет дослідження – основні результати та характерні риси творчості творчого тандему О. Білаша та Д. Павличка.

Матеріал дослідження: під час роботи над дослідженням опрацьовано наукові роботи у сфері естрадної пісні та виконавської інтерпретації, нотні тексти пісень О. Білаша («Впали роси на покоси», «Два корьори»), аудіо- та відеозаписи виступів естрадних виконавців та гуртів, документальний фільм про композитора «Пісні серця» у мережі YouTube.

Практичне значення одержаних результатів. Результати магістерської роботи можуть бути використані у вузівських курсах історії української музики, історії вокального виконавства.

Апробація результатів та публікації. За матеріалами магістерської роботи взято участь у роботі науково-практичної конференції «Сучасні наукові дослідження: від теорії до практики» (27–28 вересня 2025 року, м. Львів, Україна) та опубліковано статтю: Харковець І. В. «Впали роси на покоси» Олександра Білаша та Дмитра Павличка. *Сучасні наукові дослідження: від теорії до практики:* матеріали науково-практичної конференції (м. Львів, 27–28 вересня 2025 р.). Одеса: «Молодий вчений», 2025. С. 46–50.

РОЗДІЛ 1

ТВОРЧИЙ ТАНДЕМ ОЛЕКСАНДРА БІЛАША ТА ДМИТРА ПАВЛИЧКА

1.1. Формування композитора

Олександр Білаш народився 6 березня 1931 року у місті Градизьк на Полтавщині. Його батьки були звичайними селянами, проте щедро наділеними музикальністю. Мама добре співала, а батько – грав на балалайці та гітарі.

Олександр Білаш починав свою музичну кар'єру як музикант-самоук: грав, за його словами, «не по нотах, а по весіллях» – спочатку на саморобній гармошці «на два баси і вісім голосів», згодом на акордеоні, а потім вже на баяні. Донька композитора, Олеся Білаш, пригадує: «А починалося все це дуже просто. Заявивши світові про свій прихід, у селищі Градиськ Глобинського (нині) району Полтавської області, очевидно він зразу зрозумів, що з музикою йому йти по дорозі, бо верещав так, що чуло все село» [85]. Саме з маминої доброї волі і її підтримки величезної, Олександр Білаш не зійшов з музичної стежки. Донька Олеся у фільмі про свого батька розповідає, що першим його інструментом був віник, якого він ухопив у матері. Після віника була скрипка, яку він успішно втопив в колодязі, бо йому не подобалося як вона м'явчить. А вже потім на весіллі він почув сільських музик (бубон, гармошка, скрипка). І от з тих пір він захопився баяном (гармошкою тоді, звичайно). Родина продала корову і купила йому баян. Донька зазначає, що «починаючи десь так з 14–15 років, ця його стежка з баяном за плечима скрізь. Якщо говорити про Олександра Білаша, то мені особисто часу не вистачить, я можу говорити, згадувати, тому що він дійсно якась особистість була непересічна. І в ньому, мабуть, всі фарби життя, які є в природі, вони всі в ньому були найяскравішими» [85].

Початки професійної музичної освіти О. Білаш отримав у Київській музичній школі для дорослих, куди потрапив у віці шістнадцять років. Його вчителями у Києві були брати Майбороди: Платон Майборода навчав теорії музики, а Георгій – гармонії.

Закінчивши Київську музичну школу, Олександр Білаш вступив до Житомирського музичного училища (1948–1952). Слід відзначити, що в Полтавське музичне училище О. Білаша не прийняли через «відсутність слуху». Згодом – до Київської консерваторії (1953–1957). У консерваторії майбутній композитор змушений був стрімкими темпами розширювати свої знання та музичну ерудицію. Безцінним було його спілкування з педагогами – Михайлом Дремлюгою (клас аналізу музичних форм), Костянтином Данькевичем (клас інструментування), Гергієм Жуковським (клас читання партитур), Анотолієм Свечниковим (клас поліфонії), Миколою Вілінським (клас композиції). У консерваторії Олександр познайомився зі своєю майбутньою дружиною – співачкою, майбутньою народною артисткою України Ларисою Остапенко [85].

Лариса Остапенко пригадує, що була студенткою першого курсу, коли познайомилася зі студентом-третьокурсником композиторського факультету; «Він підійшов до мене одного разу, коли я вийшла з класу і каже: – Ви знаєте, я слухав вас на іспиті у великому залі, ви мені так сподобались і я би дуже хотів, щоб ви два моїх нових романси виконали на вечорі-концерті композиторського факультету. – Я ошелешена стою і думаю: – Боже, невже дійсно я сподобалась комусь, а тим більше такому хлопцеві гарному та ще й з композиторського факультету. Але потім, коли він вже згадував наше знайомство, то так казав: – От один раз побачив і на все життя...» [85].

Після завершення консерваторії Олександр Білаш поряд з творчою роботою (а творчий спадок композитора складає близько пів тисячі пісень, опери, оперети, музику до кіно) проводив педагогічну діяльність. Зокрема, у 1956–1961 рр. працював викладачем теорії музики в Київському

педагогічному інституті (нині — НПУ імені М. Драгоманова). Він також співпрацював з Симфонічним оркестром Держтелерадіо України, зокрема, диригентом Вадимом Гнедашем.

1.2. Багатогранність творчої особистості

Характер у Олександра був непростий. Дружина Лариса говорить: «Він настільки був не загнуданий кінь. Його ніхто не міг взяти під вуздечку. Він ні жінці, ні вище – посадовим особам – ніколи не згинався в хребті....» [85]. Вона також відзначає велику комунікативну активність композитора, його вміння спілкуватися з аудиторією: «Тоді дуже багато зустрічей і у видавництвах, і у газетах було, де його запрошували, він завжди сам сідав за рояль, розповідав трошки, акомпанував, потрясаюче спілкувався з аудиторією. Йому тільки треба було вийти на люди, як уже якісь імпульси йшли від його душі, чи що, коли люди не відпускали його очима, і хотіли-хотіли його слухати. Він дуже цікаво розповідав, говорив так, що ніхто не міг встояти, ні чоловіки (про жінок я взагалі не кажу, жінки наповал були вражені його такою симпатією і добротою)...» [85].

За словами дружини, Олександр Білаш був людиною різнобічних інтересів. «Він мав стільки захоплень у житті – плавав потрясаюче, любив природу, ми їздили на гриби... Він любив раки, раколовля – це було для нього щось неймовірне, рибу ловити любив. Потрясаюче грав у шахи, шашки, більярд – це місце, де він пропадав днями й ночами. А яким потрясаючим був болільником. Він же жодного матчу київського “Динамо” не пропускав» [85].

У фільмі «Пісні серця. Два кольори», присвяченому знаменитій пісні, уведено документальну хроніку, де журналісти беруть інтерв'ю у Олександра Білаша перед матчем. Це показує його неймовірну заангажованість у футбол. «Я думаю, – каже Олександр Білаш з неприхованим торжеством, – що прогноз

повинен бути якнайкращим. По-перше, після дощу засвітило сонце. А коли на нашому стадіоні світить сонце, то мабуть це світить сонце на наших хлопців. А сонце воно, як золото, блищить. Я сподіваюся, що цей матч закінчиться так, щоб хлопцям нашим дісталось золото, інакше я собі не мислю» [85].

Творчий доробок Олександра Білаша включає не лише пісні. Він є автором двох опер – «Гайдамаки» (за мотивами поеми Т. Шевченка, лібрето В. Шевчука, 1965) та «Прапороносці» (за мотивами роману О. Гончара, лібрето Б. Олійника, 1985). Він також є автором оперети «Чиста криниця» (1976) та опери-балету «Буратіно» (1988). Особливий інтерес в цьому плані представляють моноопери О. Білаша «Балада війни» (за мотивами поезії І. Драча) та «Сповідь білого тюльпана» (1971), що є спробами розвивати модерні тенденції жанру. У спадщині митця – ораторії «Вишневий вітер» та «На смерть поета» (остання присвячена пам'яті Т. Шевченка), кантати «Надвечірні Дзвони» (інша назва – «Голод – 33»), «Поклони». Все ж оперно-ораторіальний стиль О. Білаша, як можна судити зі слів, наприклад, Д. Гнатюка, в цілому має пісенне походження, він вокальний за своєю природою. Однак музично-театральні твори композитора не витримали випробування часом. Їх не ставлять сьогодні, на відміну від пісень О. Білаша, які продовжують дуже активне творче життя, переспівуються в різних стилях та манерах, тобто, як цілком зрозуміло, стали невід'ємною частиною найрепрезентативнішої частини української культурної спадщини.

Талант Олександра Білаша найяскравіше проявився в малому жанрі. Як Ф. Шуберт, що в добу романтизму підніс жанр звичайної побутової пісні на високий художній п'єдестал, О. Білаш зумів цілком неவிбагливими, розповсюдженими засобами зробити так, що його пісні не втратили актуальності до сьогодні. Він розкрив у них загальнолюдські питання, здійснив це доступними для широкої аудиторії засобами, а одночасно – зумів утриматися в межах високого смаку, не допускаючи банальності і

вторинності. Таке вміння балансувати на межі високого (яке іноді хибно розуміють як ускладнене) і низького (яке іноді хибно розуміють як спрощене), але не потрапити ні в ту, ні в ту категорію, по суті – рідкісне. Воно було притаманно О. Білашу, воно органічно розвинулося в ньому, очевидно, з його природних схильностей і було розвинене наполегливою працею, що поєднувалася з його незникненною любов'ю до своєї справи.

Пісні О. Білаша з задоволенням виконували такі видатні українські співаки як Анатолій Мокренко, Дмитро Гнатюк, Костянтин Огнєвий, Микола Кондратюк, Юрій Гуляєв, Віктор Тіткін, Олександр Таранець, Раїса Кириченко, Євгенія Мірошніченко, Ніна Матвієнко, Василь Зінкевич, Віктор Шпортько та дружина композитора – професійна співачка, викладач співу в консерваторії – Лариса Остапенко.

Зреалізувавшись, передусім, як композитор-пісняр, Олександр Білаш особливо прискіпливо ставився до поезії, шукав своїх поетів, тим більше, що він сам писав талановиті вірші. Лариса Остапенко говорить: «Напевно не всі знають, що він має дев'ять невеличких книжечок поетичних, збірок¹, які він називав молитовничками, настільки вони були маленькими, як “захаяльні книжечки” у Шевченка» [85]. А донька Олеся додає: «Він їх називав “молитовничками”, тому що вони не виходили великими збірками. Це отакі от манюсінькі, тонюсінькі книжечки були. І не так давно він почав друкуватися. Я так думаю, що це десь з 1980-го року. Тобто писати він почав давно, але це все зберігалося в шухляді. Ви ж самі подумайте: він був у такому осередку, де був Малишко, потім от уже його побратими, скажімо так, Драч, Павличко, Олійник, поети знані, і яким сам Бог велів творити і писати. А він – композитор, тобто те – його стежа. І чого він повинен наче б то туди “влазити” в їхню кухню, як він казав. Але все одно він нічого не міг з собою зробити, тому що слово повністю володіло його душею. Можливо, майже в усі свої пісні він відбирав тільки ту поезію, яку відчував серцем. І я

¹ Серед таких — збірки «Мелодія», «Криниця», «Ластів'яні ноти», «Мамине крило».

коли його питала: – Тату, ну от чому в принципі? Є ж поезія твоя. Чому тобі не скористатися з цього і не писати на своїй ж вірші музику? – Я думаю, що не тільки мені він так відповідав. І фраза мене ця і вразила, і я все зрозуміла. Він сказав, що «один раз, згорівши у слові, уже на цьому попелі музику я не напишу». Тобто, для нього, ось що таке була творчість. Він згорав: чи в поезії, чи в музиці» [85].

1.3. Дмитро Павличко в творчій долі Олександра Білаша

Не кожен з сучасників удостоївся честі бути «озвученим» композитором. Серед таких – Андрій Малишко, Олександр Підсуха, Людмила Забашта, Михайло Ткач, Іван Драч, Михайло Стельмах, Євген Гуцало, Борис Олійник. Але чільне місце в цьому пантеоні по праву належить Дмитру Павличку. У творчій співдружності з поетом народилися такі пісенні шедеври як «Балада безсмертя», «Віконце», «Дзвенить у зорях небо чисте», «Долиною туман тече», «За літами», «На Чорнобиль журавлі летіли», «Осіньні листя», «Пісня Романа (Впали роси на покоси)», «Пісня Франчески», «Як впаде в Чорногорі», «Явір і яворина», «Два кольори» [8].

Безумовно, постать і діяльність Дмитра Павличка не обмежувалася співпрацею з Олександром Білашем, адже він – відомий поет, перекладач, публіцист, громадсько-політичний діяч, який прожив бурхливе, довге творче і громадське життя, і до якого ставляться по-різному.

Родом з села Стівчатів Коломийського повіту (нині – Косівський район Івано-Франківської області), звинувачуваний у зв'язках з УПА, з одного боку, з іншого – автор відомих «ленінських віршів», колаборант з радянським режимом, пізніше – один з авторів нейтрального та позаблокового статусу України, який ще іноді називають «доктриною Павличка». Дмитро Павличко був складною, суперечливою особистістю, але, попри це, у 1960-х рр., в період хрущовської відлиги, та розквіту шестидесятиництва, йому вдалося

сконтактуватися з полтавцем Олександром Білашем, знайти спільну мову, реалізувати спільні творчі ідеї і народити пісні, які увійшли до золотого фонду української пісенної естради.

Дмитро Павличко пережив Олександра Білаша на 20 років. Дивовижною була їхня співпраця і їхні стосунки, про характер яких можна дізнатися зі спогадів Дмитра Павличка у фільмі, присвяченому пісні «Два кольори». Фільм цей був відзнятий у 2004 році (реж. Ю. Лазаревська) і представляє собою документальну стрічку, створену на кіностудії «Контакт» та каналі «1+1»².

У фільмі Дмитро Павличко говорить: «Був з'їзд комсомолу України³. Ми з Білашем нудьгували на тому з'їзді, тому що всі комсомольські з'їзди були нудотливі... Ми з моїм другом Сашком сиділи, нудьгували і розглядалися наліво і направо, шукали очима гарних комсомолок. І одні плечі одної гарної дівчини. А була це ланкова Люба Молдаван, тепер це відома вчена, вона займається, сільським господарством, доктор наук і, здається, академік. Люба Молдаван – буковинка, вона приїхала на цей з'їзд, видно, у маминій, а, можливо, у бабусиній хустці, шаліновій хустці, чорній хустці з великими червоними трояндами. Вона сиділа перед нами, і цей чорний і червоний колір, якби кричав, він кликав. І я пригадав собі такі

² Вона є однією з частин десятичастинного циклу про найвідоміші українські пісні. Фільм розпочинається і закінчується репетицією Національного симфонічного оркестру України (дир. Володимир Сіренко) та народного артиста України Володимира Гришка. Також окремі фрагменти репетиції власне оркестрового супроводу поєднують різні кадри фільму в єдине ціле. А ці кадри – це фрагменти хроніки того часу і спогади людей, які були тою чи іншою мірою причетні до створення пісні «Два кольори». Серед таких – поет Дмитро Павличко, дружина й донька композитора Олександра Білаша (сам композитор не дожив до зйомок фільму), Анатолій Мокренко та Володимир Дідух (останній з квартету «Явір»), виконавці «Двох кольорів».

³ У фільмі подано архівні кадри із з'їзду комсомолу України, що відбувся 29 лютого 1964 року (про який вже йшлося вище). Зокрема, виступ Дмитра Павличка, що був на тому з'їзді в якості делегата. Промова Дмитра Павличка – дуже пафосна і пропагандистська, і про тексту, і по манері його подачі. Ось її текст: «Покоління об'єднуються не віком, а ідеями. Моя національна гордість сповнена класовим змістом, повстає проти нісенітниць, видуманої критиками. Поет – виразник свого покоління. Поет є син народу і свого класу. І якщо він хоч на мить забуває про це, земля западається під ним, і він перетворюється в сліпого хробака» [85].

хустки і в моєму селі, я пригадав собі і сорочки вишивані, в яких я ходив. Крім цього, мені ця хустка навіяла спогад про улюблену пісню мого батька. Хустка Люби Молдаван, пісня мого батька і та сорочка, яка в мене була, все це сплелось разом, і я написав на тоді на коліні першу строфу «як я малим збирався навесні» і т.д. У мене було відчуття, що я написав важливі слова. І я сказав Сашкові: – Саша, пишеться пісня. – І я прочитав йому першу строфу. «Сорочку мати вишила мені червоними і чорними нитками». І от ці два рядки його відразу запалили. Він підскочив. І ми, розуміючи, що маємо піймати дух, який коло нас був і який мав би нас надихнути на написання цієї пісні (він у з'їздівському залі не міг бути), ми вискочили з цього залу і поїхали у Ворзель, у Будинок творчості... Там стояв рояль... Це був 1964-й рік» [85].

Щодо позиції Олександра Білаша, коли їх почали переслідувати у зв'язку з націоналізмом. Дмитро Павличко говорить таке: «Біда моя, може не біда, а щастя моє було в тому, що пісню цю охарактеризували як націоналістичну, більше того, як гімн українських націоналістів, організації ОУН, тому що, виявляється, я це знав, що ОУН мала свій прапор – червоно-чорний. І вони співали (я про це не знав): “прапор червоно-чорний – то наше все добро, червоне – то кохання, а чорне – пекла дно”. Мене і Білаша запросили у партійну школу, кагебісти, і зробили нам вечерю, у приміщенні партійної школи. Вони удвох і ми удвох. І вони почали “розпинати” мене: – Ти написав гімн бандерівцям. Ну ми знаємо, хто ти і т.д. І не викручуйся. Білашеві хлопці із КГБ намагалися сказати: – Ти дивись, бо Дмитро Васильович може тебе підвести. Ти ж з Полтавщини. А він звідти. Ну Білаш не лякливий чоловік. Він захищав мене. Він сказав: – Ви подивіться на полтавські рушники, на наші полтавські вишивки. Що ви шукаєте в цій пісні? Це пісня про людське життя. І я її написав і не відцураюся від неї» [85].

Олеся Білаш пригадує у зв'язку з цією піснею таку історію про Дмитра Павличка: «А, до речі, про пісню “Два кольори”, єдине, що я ще пам'ятаю, коли батько награв цю пісню, і був у захваті від того, що дійсно він відчув

(каже: “Я відчув, що я дійсно щось таке зробив, ну майже геніальне”), і хоч хвалюся ж уже Дмитру Васильовичу, той так послухав, щось скривився трошки. Білаш каже: – Я не зрозумів: як це так? Я вже хвастаюсь, а він ще нічого наче б так і не відчув. А Дмитро Васильович каже: – Ех, Сашко, пісня гарна, але поки я не почую, що її заспівають в народі, я не зрозумію, що вона відбулася. І от якось, десь буквально через пів року чи через рік у ресторані музиканти, побачивши батька, на честь його, наче б то як привітання, взяли і вшкварили “Два кольори”. А батько повертається: – Ну що? – А Дмитро Васильович розвів руками: – Тепер вірю» [85].

Сам Дмитро Павличко у фільмі згадує, що його батько спочатку не знав, що слова до пісні написав його син і якось сказав: «...послухай, дуже цікава пісня є нова, «Два кольори», послухай. – Я не міг сказати батькові, що це ж я написав... Я був тоді, можливо, найщасливішою людиною в світі. Такого щастя вже не переживеш. Та й батька вже нема. А потім уже батько дізнався, що це я написав. От і все про цю пісню» [85].

Дмитро Павличко споминає: «Я любив Білаша, дуже любив. Я любив його як людину. Він був веселим. Він не вмів згинатися ні перед ким. Білаш – поет, він писав вірші і розумів ціну слова. Я любив Білаша за його людську натуру. Я любив його як композитора, не так навіть за пісні, як за його симфонічну музику, за оперну музику, за його музику до кінофільму «Сон». Хоча, звичайно, його пісенна творчість була для мене дуже дорогою, і я пишався його музикою на слова Михайла Ткача, Івана Драча, Василя Юхимовича. Думаю, що це велике щастя, що в мене був великий друг і великий композитор, і що ми з ним зійшлися, і що ми написали багато інших речей, але написали, мені здається, найголовнішу нашу пісню «Два кольори», яка хвилює і сьогодні, і, мабуть, буде жити, бо вона дуже правдива. І не обходилося жодного концерту Білашевого без “Двох кольорів”» [85].

Кращі пісні Олександра Білаша, на думку А. Окари, – це «не просто саундтрек тої доби. Скоріше, це рентген – причому, не так самого часу – з

усією його оманливістю, подвійною мораллю, марними сподіваннями та страждальцями-“шістдесятниками”, скільки того ідеального душевного простору, який могла створити для себе тогочасна українська радянська людина... Це туга людини, що народилась в селі, але зробила кар’єру в мегаполісі, за “втраченим раєм” – ідеальним світом дитинства, покинутою рідною хатою, батьками, що вічно дожидаються сина або доньку. І ніколи не діждуться...» [73].

1.4. «Впали роси на покоси» — початок співпраці митців

Пісня «Впали роси на покоси» була написана як пісня Романа до кінофільму «Роман і Франческа», знятому на кіностудії О. Довженка у 1960 р. Фільм за жанром – мелодрама. Був знятий режисером Володимиром Денисенком. В головних ролях зіграли Павло Морозенко (Роман) та Людмила Гурченко (Франческа).

Для цього фільму Олександр Білаш та Дмитро Павличко написали дві пісні: пісню Романа («Впали роси на покоси») та пісню Франчески («Мала я човен і море»). Пісня «Впали роси на покоси» складається з трьох строф. Кожна строфа має лише заспів, без приспіву, в якому два останні рядки кожного разу повторено.

«Впали роси на покоси» – це поетична і ніжна пісня про кохання, вона має світлий, ліричний характер. Особливої ніжності пісні надає використання лексеми «дівча», вже в першій строфі, а також пов’язані з цим епітет «босе», пестливі слова, такі як, наприклад, «ніжку». В пісні влучно застосовано паралелізм «біла ніжка» – «білі роси», а також виразна метафора: «білі роси» / «кохання, що живе до світання», «кров, що в сонці не поблідла» / «любов правдива й світла». Також «дівча, що ніжку проколало» – метафоричне втілення образу юного кохання, і у продовження «крапля крові, що стане

самоцвітом під промінням сонця» – це метафора процесу переростання юного кохання у справжню любов.

Впали роси на покоси,
Засвітилися навколо,
Там дівча ходило босе,
Білу ніжку проколало. | (2)

Згинуть роси, як над світом
Сонечко зійде багряне,
Крапля крові самоцвітом
У його промінні стане. | (2)

Білі роси то кохання,
Що живе лиш до світання,
Кров, що в сонці не поблідла -
То любов правдива й світла. | (2)

Музика пісні має розповідний характер. В основу теми покладено гнучку, хвилеподібну мелодію розповідного характеру (приклад 1).

Приклад 1

5

mf 1. Впа-ли ро-си на по-ко-си, за-сві-ти-ли-ся нав-
ко-ло, там дів-ча хо-ди-ло бо-се,

8

Важливе значення в цій мелодії мають так звана романсова інтонація на початку фрази (висхідна мелодична мала секста), малосекундові низхідні завершення фраз («босе», «прокололо»), секвенціювання, хоча й неточне, обох ключових мелодичних зворотів («впали роси на покоси» / «там дівча ходило босе»; «засвітилися навколо» / «білу ніжку прокололо»), а також рухливий тонально-гармонічний розвиток тематизму пісні, де після показу тональності і теми ($t^5_3 - D^4_3 - t_6 - t^5_3 - s\Pi^6_5 - D_7 - t^5_3$) відбувається відхилення у тональність паралелі – B-dur ($t^5_3 - D_6 \rightarrow III - III_6 - s\Pi^6_5 - s\Pi_7 - D_7$).

У фільмі пісню виконав Олександр Таранець, відомий український виконавець, випускник Київської консерваторії, класу Івана Паторжинського, народний артист України [68]. О. Таранець розпочинає співати пісню вокалізмом – наспівуванням мелодії заключних рядків строфи, без супроводу. Юний герой фільму показаний у сутінках, на фоні заходу сонця, на мосту, біля морського порту, він розмірковує про життя. Для надання безпосередності цій сцені він також насвистує фрагмент мелодії пісні. Перші рядки О. Таранець співає без супроводу, на фоні шуму морських хвиль та крику чайок. Але вже невдовзі («Там дівча ходило босе») вступає оркестр. Співак виконує пісню дуже мелодійно, ніжно, розважливо. Тим часом Франческа і її тьотя в човні, веслюють, в сутінках. Другу строфу співак виконує вже більш повним звуком, немов розправивши груди і плечі. Звертає на себе увагу наповненість, кантиленність його виконання. Така манера зберігається і в третій строфі, аж до кінця твору.

До кращих виконань цієї пісні належить також виконання Віктора Тіткіна, заслуженого артиста України, соліста Національної філармонії України [12]. Його варіант виконання – більш класичний, академічний. Також варто відзначити, що Віктор Тіткін – володар баритона, отож у інтерпретацію художнього образу вносяться нові риси й, зокрема, більш мужній характер. Віктор Тіткін виконує цю пісню, принаймні, складається таке враження, що не від себе особисто, а як розповідь про когось, він представляє немов «погляд збоку». Це реалізується в тому числі і завдяки тембральній барві. Адже баритон сприймається як голос вже старшого чоловіка, який пригадує про кохання або споглядає кохання, проте не переживає це юне почуття саме в цей момент, «тут і тепер». Ще раз відзначимо, що виконання Віктор Тіткіна є дуже якісним, професійним і винятково академічним.

Ще іншу версію виконання цієї пісні пропонує народний артист України Віктор Шпортко, володар тенорового тембру [14]. Він виконує цю пісню максимально чуттєво, з елементами сентиментальності, мелодраматизму, з численними чуттєвими вібрата, у супроводі естрадно-симфонічного оркестру. Досить широким є звуковий діапазон вокальної партії, а також – діапазон виконавських штрихів та прийомів, які використовує співак, починаючи від шепоту, тихого промовляння, до якісної канtilени, від сильної – до м'якої атаки, легкого наспівування. Також співак застосовує прийом підйому тональності вгору, що завжди дуже ефектно сприймається, як внесення нової, свіжої емоційної барви.

Серед виконавців пісні – Людмила Гурченко, Олег Марцинківський, Олег Жолтіков та багато інших професійних та самодіяльних співаків. Її охоче виконують у різноманітних обробках та аранжуваннях, дуєтом, хором, в інструментальному викладі, перекладають для найрізноманітніших вокально-інструментальних складів та часто використовують в педагогічному репертуарі.

Олег Марцинківський записує свою версію пісні, озвучену в рамках автобіографічного фільму «Без маски» (реж. Наталія Калантарова). Він починає співати в супроводі акустичної гітари, підкреслено мелодійно, кантиленно, в домашній атмосфері, на фоні каміну. Проте вже в другій строфі значно пришвидшується темп, і пісня продовжує звучати на фоні зйомок фольклорного свята — Івана Купала, де показано колоритні фольклорні обряди плетення вінків, ворожіння на вінках, де відзнято багато молоді, дітей, багато зелені та квітів. В цій, другій, строфі використано супровід синтезатора з переважанням клавішних та ударних, а також — дівочий терцієвий беквокал у останніх рядках. У перегрі звучать вокалізи соліста та беквокалісток. В третій строфі урізноманітнюється супровід соліста за рахунок додавання контрапункту скрипок. В цілому виконавська версія О. Марцинківського може бути означена як романсова [77].

Людмила Гурченко, яка знімалася у фільмі «Роман і Франческа» у ролі Франчески, виконує пісню на одному з ювілейних концертів, вона співає а *carrella*. У передмові артистка відзначає неймовірно високий рівень поезії Дмитра Павличка. Людмила Гурченко співає дуже драматично, темпераментно, з мовними інтонаціями, але разом з тим неповторно виразно [58].

Олег Жолтіков виконує пісню максимально ніжно, лірично, м'яко. Він знімає кліп на фоні медіапроектора, де транслюються кадри з фільму. Співає артист напрочуд довірливо, лагідно, з величезною любов'ю до того, про що йдеться [76].

Поширеним варіантом виконання пісні «Впали роси на покоси» є її виконання жіночим вокальним дуєтом. Так, близькі, академічні, варіанти виконання твору пропонують дует Альони Водолазької та Юлії Березницької (партія фортепіано — Марія Лиса) [4], дует Ольги Ралко та Софії Дехтяренко (партія фортепіано — Ірина Дьяченко) [80], дует Адріани Лагіш та Юлії Піцишин (партія фортепіано — Власта Сав'юк) [3].

В напівакадемічній-напівестрадній манері, дуже симпатично, виконують пісню Діана Тихонюк (вокал) та Єлизавета Левченко (електропіаніно), студентки Київського національного університету культури і мистецтв (клас Жанни Закрасняної). Вони співають «Впали роси» в значно швидшому темпі, рухливо, однак це не перекреслює своєрідності пісні, а навпаки додає цьому виконанню динамізму, схвильованості [6].

Ряд виконань пісні здійснено в освітньому процесі закладів загальної середньої та початкової мистецької освіти. Так, пісню виконують вокальний ансамбль «Веселі нотки» Хмельницької школи мистецтв «Заріччя» (керівник Тетяна Килимник, концертмейстер Оксана Богданова) [15], Галина Богаченко та Софія Потятинник (клас концертмейстерства Наталії Алексєєвої) з Коломийської дитячої музичної школи № 2 імені Галини Грабець [61], вокально-інструментальний ансамбль «Мелодія» (вокальне тріо у супроводі тріо бандур та фортепіано) [19]. Версію пісні для голосу у супроводі бандури представила Юліана Гудименко [20]. Сольне естрадно-фольклорне виконання а саррелла запропоновано у виконанні учениці Національної музичної школи Любомира Піпкова (Болгарія, National Music School Liubomir Pipkov) [16]. Обробку пісні для труби і фортепіано («Фантазія на тему пісні О. Білаша» Л. Хитряк) виконує учень музичної школи Павло Німцович [9].

Хорову версію пісні запропонував хор ветеранів праці «Берегиня» [17], ансамблюву – Християнський вокально-інструментальний ансамбль під керівництвом Нонни Гришанової [71], сольну поп-версію — Роман Власенко [90], триголосну а саррел'ну — вокальне тріо «Баркарола» [18].

РОЗДІЛ 2

«ДВА КОЛЬОРИ» – ВІНЕЦЬ ТВОРЧОЇ СПІВПРАЦІ ДМИТРА ПАВЛИЧКА ТА ОЛЕКСАНДРА БІЛАША

2.1. Історія створення пісні

Ця пісня була написана у 1964 році. Як пригадують очевидці, це відбулося 29 лютого 1964 року на з'їзді комсомолу, що проходив у залі Верховної Ради України, і на якому були присутні в якості делегатів Дмитро Павличко та Олександр Білаш. Митцям було нудно, і вони розглядалися навколо. Олександр Білаш раптом помітив жінку в хустці з червоними трояндами на чорному фоні і показав поетові. Той відповів: червоне – то любов, а чорне – то журба. Як вже потім стало відомо, та жінка була Люба Молдаван, колгоспниця з села Бочківці Хотинського району Чернівецької області (пізніше вона стала доктором наук в галузі сільського господарства). Після цього Дмитро Павличко з Олександром Білашем втекли зі з'їзду та завершили роботу над шедевром в Будинку композиторів у Ворзелі.

Першим виконавцем пісні був Анатолій Мокренко, який виконав твір на Художній раді Українського радіо. Однак цензура «забракувала» текст через його національне звучання (совети вважали, що «Два кольори» — гімн ОУН; йдеться не про «Зродились ми великої години», а про повстанську пісню «Гей Гу Гей Га», автором якої був Тарас Крушельницький, і в якій є слова:

Прапор червоно-чорний це наше знамено
Червоне – це кохання, а чорне – пекла дно [98].

Прем'єру пісні на радіо зробив Дмитро Гнатюк, репутація якого у партійних органів була кращою. Завдяки йому пісня облетіла всі континенти: її заспівали в Канаді, США, Аргентині, Австралії...

2.2. Характеристика поетичного і музичного тексту

Поезія Дмитра Павличка винятково точно резонувала з кожною долею, торкалася кожної душі. Адже життя кожної людини сповнене як радісних, так і смутних подій. Мама споряджає своїх дітей в широкий світ, за кожного з них вона молить Бога про добру долю. Але жодна людина не знає, як воно складеться і змушена приймати все, що накреслено їй долею. У пісні дуже виразними метафорами виражено всю сутність людського життя, його велич і крихкість, любов сина до матері і навпаки. Завдяки геніально винайденій метафорі ця пісня знаходить відгук у серцях мільйонів людей різних країн та континентів, вона має дійсно загальнолюдське значення. З іншого боку, червоно-чорний колорит пісні дійсно пов'язаний з українською символікою – українською вишиванкою та українським прапором, що символізує боротьбу українців з московськими загарбниками. Таким чином підкреслюються власне національні сенси цієї пісні, що йдеться не лише взагалі про людське життя, а власне про українську спільноту та українську ідею [43; 46].

Як я малим збирався навесні
Піти у світ незнаними шляхами, —
Сорочку мати вишила мені
Червоними і чорними,
Червоними і чорними нитками.

П р и с п і в :

Два кольори мої, два кольори,
Оба на полотні, в душі моїй оба,
Два кольори мої, два кольори:
Червоне — то любов,
А чорне — то журба.

Мене водило в безвісті життя,
Та я вертався на свої пороги.
Переплелись, як мамине шиття,
Щасливі і сумні мої,
Щасливі і сумні мої дороги.

П р и с п і в .

Мені війнула в очі сивина,
Та я нічого не везу додому,
Лиш згорточок старого полотна
І вишите моє життя,
І вишите моє життя на ньому.

Двічі

П р и с п і в .

Пісня містить заспів і приспів. Заспів має розповідний характер (приклад 2).

Приклад 2

The musical score is written in B-flat major (two flats). The vocal line begins with a trill (tr) on the word 'Як'. The piano accompaniment features a steady eighth-note pattern in the right hand and a more complex, syncopated pattern in the left hand. The second system continues the vocal line with the words 'ні пі - ти у світ не - зна - ни - ми шля - ха - ми, — со -'. The piano accompaniment continues with similar patterns, including a triplet in the right hand. The tempo/mood is marked 'mf'.

Мелодія викладена неспішно, часто розвиток відбувається по гамі – уверх і вниз, в цілому вона – в низькому регістрі, її фрази – хвилеподібні, в ній нерідко використовується прийом секвенції. Мелодія заспіву розпочинається активним (рішучим) висхідним квартовим ходом. Тема витримана в мінорі, тож в пісні в цілому панує роздумливий настрій. Перша фраза заспіву – чотиритактова, в ній розвиток ведеться від тоніки – через низку субдомінант – до домінанти («незнаними шляхами»). Завдяки використанню субдомінант на початку пісні панує серйозний, глибокий настрій і художній образ.

В другій фразі заспіву тонально-гармонічний розвиток стає більш інтенсивним. Зокрема, відбувається відхилення в паралельний Es-dur, а після цього – розлоге, повноцінне кадансування в основній тональності, що навіть

більше, ніж на початку пісні, показує основну тональність (с-moll), утворює її та відповідно основний настрій твору – високий, серйозний, шляхетний (приклад 3).

Приклад 3

В мелодичному плані друга фраза заспіву схожа з першою, однак діапазон мелодії в ній розширюється з октави (g – a¹) до півтора октави (g – d²), таким чином за допомогою охоплення більш широкого діапазону відбувається зростання емоційної наповненості та гостроти художнього образу.

Безумовно, центральне значення в пісні відведено приспіву, адже саме в ньому поміщено центральний символ твору. В основі приспіву лежить секвенціювання характерно романсового мотиву, який починається висхідною малою секстою в положенні затакту. Такий початок підкреслює душевність, сердечність висловлювання. Разом з тим, багатократне повторення наступного звуку (es) є ознакою декламаційної мелодики, тобто

уведення мовних інтонацій у мелодію твору, як підкреслення того, що герой пісні власне говорить, має пряму мову, звертається до «кольорів свого життя» (приклад 4).

Приклад 4

Приспів

-ка - ми, Два ко - льо-ри мо - ї, два ко-льо -

-ри, о - ба на по - лот - ні, в ду -

-ші мо - їй о - ба, два ко - льо-ри мо - ї, два ко-льо -

Теж потрібно звернути увагу, як змінюється акомпанемент у приспіві: в ньому стає постійною схвильована тріольна пульсація насичених акордів,

покликана посилити емоційний характер художнього образу. Розвиток приспіву відбувається за допомогою використання прийому севенціювання. Однак секвенція (двотактовий мотив) не є точною, особливо це стосується завершення мотиву, що з кожною наступною ланкою все більше видозмінюється. Однак той ступінь подібності, який залишається, дає змогу утворити високий ступінь інтонаційної цілісності для всього приспіву, для всієї музичної форми, що робить цю пісню довершеною, досконалою і надає їй такого потужного відгуку у слухачів. Також у приспіві використовуються елементи двічігармонічного мінору (h, fis), мелодичного мінору (h, b), що надає твору особливої експресії, душевної відкритості та виразності.

2.3. Першовиконавці: Анатолій Мокренко, Дмитро Гнатюк, Олександр Білаш

Першим пісню «Два кольори», як уже було сказано, виконав **Анатолій Мокренко**. Запис його виконання зберігся завдяки музичному фільму «Як цвіт весняний», що був присвячений творчості Олександра Білаша і відзнятий у 1971 році режисером Ростиславом Синьком [1]. Шляхетний баритон артиста звучить у фільмі за кадром, в кадрі ж в той час Анатолій Мокренко, відзнятий крупним планом, роздумує про життя. Його голос звучить безкрайньо, немов орел, що ширяє у високості, розкинувши крила. Артист співає у супроводі симфонічного оркестру. Впродовж заспіву голос артиста поступово підіймається до кульмінації – приспіву. У кадрі у цей час Мокренко немов пригадує собі цю пісню, або ж немов наспівує в умі, адже ледь-ледь, немов в глибокій задумі, ворушить вустами. Він ходить по кімнаті міської квартири, підходить до вишитого рушника, який висить на стіні, дивиться уважно на нього, потім – до контрабаса, що стоїть біля вікна: все робить немов «на автоматі», оскільки всю його увагу займають невідступні думки. На стіні – портрет Олександра Білаша, творчий, у невимушеній позі.

Вокал співака – міцний, академічний, але одночасно вільний, добре вишколений, але такий, який вільно ллється, без зусиль. Артист зупиняється біля фортепіано, на якому лежить труба. Нарешті врешті-решт показано саме ті кадри, коли Анатолій Мокренко дійсно співає цю пісню на концерті, перед мікрофонами, у супроводі оркестру (співає зі словами «в червоному – любов, а в чорному – журба»), в залі – композитор, показаний крупним планом, який разом зі всіма іншими з задоволенням аплодує артисту. З урахуванням такого контексту вся попередня сцена починає сприйматися також як спогади артиста про конкретне виконання цієї пісні. Це стає ще одним, додатковим, смисловим нюансом цієї інтерпретації. Безумовно, зазначене першовиконання можна назвати еталонним, оскільки все в ньому збалансовано, врівноважено – якість вокалу і супроводу, сценічна інтерпретація та поведінка артиста під час виконання. У такій версії пісня постає не лише піснею про життя взагалі, а й набуває рис автобіографічності, як по відношенню до життєвої долі самого Анатолія Мокренка, так і в контексті творчого шляху Олександра Білаша, тобто життєва дорога як один з ключових образів пісні набуває тут творчого забарвлення і в т.ч. мислиться як доля артиста [1].

Народний артист України Анатолій Мокренко пригадує: «Я був першим виконавцем пісні “Два кольори” на художній раді Радіо. Тоді діяла на Радіо художня рада, яка “давала добро” на запис, тому що основна форма пропаганди пісні була на Радіо. Я співаю цю пісню перед художньою радою. Ну і почалося обговорення. І хтось (я вже не пам’ятаю, хто це) на обговоренні каже: – Ви знаєте, ні, музика непогана, можна б дозволити її записувати, але до тексту є серйозні претензії. А претензії в тому, що це за слова “Мені війнула в очі сивина та я нічого не везу додому”. То він що (цей герой пісні), він із тюрми повертається? І ця пісня була не допущена до запису. Її забракували. Я був молодий співак. Дмитро Михайлович Гнатюк

уже був “метром”. Йому багато чого дозволялося. І він таки взяв, і просто своїм авторитетом змусив цю пісню записати» [85].

Виконання цієї пісні **Дмитром Гнатюком**, як і виконання **Анатолія Мокренка**, також може вважатися класичним. Проте, на відміну від виконання **Анатолія Мокренка**, **Дмитро Гнатюк** співає більш спокійно, немов зі «знятими» емоціями, без експресії, без напруги, з якимось гурманським відчуттям внутрішнього задоволення. Його виконання – немов повне щастя, гордості, почуття особистої гідності і радості. Все це – результат особливого інтонування, результат тембру (хоча і в **Мокренка**, і в **Гнатюка** – баритон, однак це різні баритони) і, безумовно, більш повільного темпу виконання пісні. **Дмитро Гнатюк** взагалі співає набагато повільніше, ніж **А. Мокренко**, і дуже часто в різних ділянках форми використовує виразні *ritartando* (розширення) і *ritenuto* (заповільнення). Він співає про те, що давно минуло. Його спів сприймається як фіксація спогаду в сценічному образі, як епічність в функції концептуальної риси цієї інтерпретації, в т.ч. і завдяки певній рівності, однорідності, переважній безконтрастності виконання. У інтерпретації **Д. Гнатюка** ця пісня є найбільше саме піснею, не оперною сценою, не театральним образом, а власне піснею [56].

В мережі є запис виконання пісні «Два кольори» **Олександром Білашем**. Він сам собі акомпанує за фортепіано. Це безумовно цікавий запис, який демонструє захопливе, романтичне виконання цієї пісні автором, моментами, з сентиментальними нотками і надривом, більше органічне і безпосереднє, ніж власне виконання професійними співаками. Безумовно, виконання **Олександра Білаша** в контексті існуючої величезної кількості професійних інтерпретацій не є настільки конкурентним, як інші, адже воно зроблене як показ роботи композитора, його натхнення і його задуму. Однак роль цього виконання не зводиться лише до історичної, воно має власну художню та естетичну цінність. **Олександр Білаш** співає приємним баритоном. Це кадри, які можливо, знімалися для фільму 1971 року, судячи з

обстановки, вигляду Олександра Білаша, але, як можна судити з фільму, який теж є в мережі, вони не увійшли у фільм («Як цвіт весняний»). За роялем на композитора споглядає молодий Дмитро Павличко, похитуючи головою. Припускають, що це виконання може належати 1966 року [79]. Ці кадри використані у документальному фільмі 2004 року «Два кольори» [85].

2.4. Чоловічі сольні інтерпретації: Юрій Гуляєв, Василь Зінкевич, Віктор Павлік, Іво Бобул, Віктор Шпортько, Михайло Кривень, Олександр Порядинський, Аркадій Войтюк, Поль Манандіз, Мар'ян Романчук, Сергій Фоменко

Розкішним є виконання **Юрія Гуляєва**. Йому притаманна виразна академічна манера. У його виконанні оригінальним є голос (вокальні дані), школа (майстерність співака), а також інтерпретація пісні. Юрій Гуляєв співає у супроводі інструментального ансамблю. Його тембр – баритон. Вже з перших тактів голос співака звучить міцно, опорно, серйозно і глибоко, шляхетно і наповнено. Він характеризується «сталевими» нотками. У заспіві артист співає у супроводі фортепіано (майже до кінця заспіву, де поволі підключаються інші інструменти, тобто використано принцип тембро-фактурного *crescendo*). Партія фортепіано – не акомпануюча, а написана як така, що виконує самостійну художню роль, з елементами імпровізації, джазового стилю. Приспів – це вихід на вершину. Голос Юрія Гуляєва звучить яскраво, сяюче. Якщо порівняти з інструментом, то вдалим буде порівняння голосу Юрія Гуляєва з тембром труби, настільки він чистий, сильний, прорізаючий, міцний. Разом з тим, протягом пісні співак використовує різні звукові атаки, часті динамічні контрасти, темпову агогіку. Заспів – зазвичай він співає повільніше і тихіше, більш розповідно, приспів – зазвичай швидше, гучніше, яскравіше. При цьому тенденція *crescendo* є наскрізною в цілій композиції, але кінець пісні побудований на різких

контрастах тихо і гучно, повільно і швидко. Спів навіть звучить дещо мелодраматично і трохи по-циганськи, з оригінальним гармонічним рядом (паралельними акордами), який не використовував більш ніхто зі співаків, і який немов допомагає не завершити композицію, а «обірвати» її на високій драматичній ноті [100].

Драматично-трагедійна версія виконання пісні належить **Василю Зінкевичу**. Вона суттєво відрізняється від виконань А. Мокренка, Д. Гнатюка, тим більше від виконання Квітки Цісик. На початку пісні звучить великий інструментальний вступ у клавішних, ліричного характеру. Василь Зінкевич починає співати тихо, на фоні лише клавішних. Але вже від слів «сорочку мати вишила мені» співак починає вживати сентиментальні інтонації, мелодраматичні, зі своєрідними «схлипуваннями», невеличкою мелізматиною, для того, щоб внести драматично-трагедійні нотки у інтерпретацію цього пісенного образу. І безумовно, посилений його теноровим тембром, такий «розрахунок» спрацьовує. У сценічній грі артиста досить багато афектації, перебільшень, зовнішніх красивих жест і поз, артистизму, але вони в цій пісні, власне у його виконанні сприймаються досить органічно. У приспіві, коли голос В. Зінкевича підіймається вгору, він ще активніше застосовує мелодраматичні, сентиментальні, «схлипуючі», «плачучі» інтонації, щоб викликати гостру емоційну реакцію слухачів. Ці прийоми немов родом з веристської опери, з власне італійських «арій крику». Це ті інтонації, які так любить, як правило, жіноча аудиторія.

Починаючи з другої строфи («Мене водило безвісти життя») артист додає значного драматизму і театралізації у виконання. Його спів стає мужнім, звукова атака – сильною, міцною, театралізовані жести – масштабними. На кульмінаційній вершині другого заспіву («мої сумні і радісні дороги») Василь Зінкевич власне знову починає яскраво використовувати прийоми «арії крику», гіперболізовану жестикуляцію, теж саме ми можемо спостерігати і у наступному приспіві.

Доволі деталізовано розписаною увесь час залишається партитура естрадно-симфонічного оркестру (фонограма), з електрогітарами, клавішами та всіма іншими складовими великого інструментального виконавського складу, зокрема в т.ч. – посиленою групою струнних. Також, починаючи з другого приспіву, у цьому виконанні застосовуються елементи бек-вокалу, потужні вокалізи соліста, яскраві імпрровізації електрогітари соло тощо.

В цілому інтерпретація Василя Зінкевича сповнена динамічних та тембрових контрастів, суттєво насичена елементами театралізації. Тож вона має риси симфонізованої театральної сцени і рок-балади одночасно [23].

Віктор Павлік співає пісню ще інакше. В основі його задуму – домінування вокалу, вокалізація як пріоритет від початку і до кінця, вокальна імпрровізація як засіб відобразити найтонші грані художнього образу пісні. Пісня розпочинається інструментальним вступом – ліричним награвом фортепіано. Заспів починає звучати на фоні цього скромного супроводу, а співак вже з перших нот починає імпрровізувати, вносити елементи джазово-блюзового стилю, що проявляється через примхливу ритміку, темпові відхилення (*rubato*), колорування та орнаментування кожного другого звука шляхом вібрато, елементів мелізматики, фермат. Віктор Павлік співає дуже натхненно і чуттєво, якимось абсолютно проникнувшись атмосферою пісні. Поєднання мовних та пісенних інтонацій, свобода інтонування, ще раз це підкреслимо, надають цій інтерпретації, з одного боку, ознак блюзу, з іншого – балади. Віктор Павлік співає максимально відверто, інтимно, заглиблено і сконцентровано на особистому. Такий глибоко індивідуальний підхід до виконання цієї пісні покладено в основу цієї інтерпретації, де вокал – це фактично дуже гнучка, самостійна імпрровізація на основі знайомої пісенної мелодії, і саме це посідає ключове місце в інтерпретації твору. І в приспіві, і в усіх наступних куплетах вокал звучить винятково на фоні фортепіано – розкішної імпрровізації, дуже чутливої і дуже відповідної створюваному образу. Таким чином, до наведених вже вище жанрово-стильових ознак

додається ще одна – ознака камерно-вокальної композиції, класичного романсу, наприклад. Міра співзвучності та взаємної відповідності цього ансамблю – вокалу та фортепіано – така висока, що якщо не дивитися на сцену, можна подумати, що співає і грає одна й та ж людина. Адже в умовах такої величезної метро-ритмічної та й інтонаційної свободи відчуття ансамблю стає дуже непростотою річчю, проте слухання і чуття одним одного – співаком і піаністом – в цьому виконанні є дивовижним, і заслуговує на те, щоб його окремо відзначити. Джазово-блюзову генезу цього виконання підкреслює також чудесний брідж-імпровізація артистів після другої строфи. Завдяки неймовірній чутливості, прекрасному ансамблю, глибокому проникненню в художній образ та яскравому проживанню його на сцені співаку вдається утримувати увагу слухача увесь час, здавалося би, таким мінімум музичних та сценічних ефектів (напротивагу, наприклад, виконанню Василя Зінкевича). Справляє враження й те, що перед нами – концертне виконання (в якийсь момент Віктор Павлік доручає співати лише глядацькій залі) [11].

Іво Бобул виконує цю пісню дуже сентиментально, з надривом, навіть з якимись циганськими інтонаціями. Особливо це чути у завершенні пісні, коли артист починає співати у високому регістрі, октавою вище, надмір емоційно, перебільшено, як у веристській «арії крику» [92].

Цілком традиційно виконує «Два кольори» народний артист України **Віктор Шпортко** — в романтизованій стилістиці, з вібрато, пафосно (запис любительський, в коментарях вказано, що це останній виступ співака, помер у 2015 році) [13].

Так само цілком традиційно, навіть з елементами кліше, виконує пісню народний артист України **Михайло Кривень**: в лірико-драматичній манері, бек-вокалом у приспіві та довгою ферматою в кінці [62].

Наповнено і драматично звучить пісня «Два кольори» у виконанні молодого чернігівського співака **Олександра Порядинського**, який володіє

чарівним баритонем, міцним, глибоким, чудовим за своїми вокальними даними. Олександр Порядинський відомий як переможець талант-шоу «Х-фактор» (4 сезон, 2010 рік). Пісню «Два кольори» співак виконує у супроводі духового оркестру військово-музичного центру Сухопутних військ ЗСУ, в рамках акторського концерту 2018 року. На початку пісні співак демонструє дуже чутливу, проникливу манеру виконання, наповнену розповідними інтонаціями, але і особливою – ніжною атакою звуку, доповненою легким, акуратним вібрато. Ця манера поступово все більше і більше наповнюється кантиленою, все більше і більше в ній стає наповненого, соковитого вокалу. Яскраво, повнозвучно розцвітає його голос у приспіві, який співак виконує на *f*, драматично, але при цьому не втрачаючи проникливості і задушевності [82].

Камерний варіант прочитання пісні пропонує **Аркадій Войтюк**, родом з Ковеля, що виконує твір в домашній атмосфері, під гітару. Співає дуже ніжно, проникливо, навіть солодково, з неймовірною чуттєвістю і захопленням цим шедевром. Цікаво, що співак виконує композицію трохи повільніше, ніж це роблять зазвичай, він немов вслухається у кожну ноту, немов шукає правильну ноту. Таке виконання виглядає дуже зворушливо. При цьому Аркадій – і мелодично, і гармонічно – трохи імпровізує, роблячи незначні відхилення від основного відомого тексту. Це виправдано, безумовно, тому що завдяки цьому пісня починає звучати у нього як «від себе», дуже особистісно [2].

Поль Манандіз, французький співак, творчість якого завдяки Герою України Василю Сліпаку тісно пов'язана з Україною, виконує «Два кольори» українською мовою. Ця пісня відкриває його альбом «Місія на Небі». Вона розпочинається проникливим фортепіанним вступом. Співак вступає на фоні імпровізацій фортепіано, він використовує багато мовних інтонацій та вокальної імпровізації, яку вплітає в основну пісенну мелодію. У приспіві спів Поля Манандіза набуває патетичного, гостро-трагедійного характеру.

Після другого приспіву співак ще активніше імпровізує, уводить у пісню вокаліз-імпровізацію. Він завершує пісню, обірвавши її на пів слові «і вишите, і вишите, і вишите моє життя...» [106].

Мар'ян Романчук виконує «Два кольори» в світлій, легкій навіть як для попмузики, манері. Він співає «солодким» тенором, постійно протягом пісні, підкреслюючи цей солодкий «смак». Співак акомпанує собі на акустичній гітарі. Час від часу він використовує елементи жіночого бек-вокалу, як терцієву втору, або як імітацію (відлуння) проспіваної фрази [27].

Акустичний (бардівський) варіант пісні пропонує **Сергій Фоменко**, фронтмен гурту «Мандри», в рамках проєкту «Музика під час війни». Це домашнє відео, записане не для концерту, а для душі, для себе, «для своїх», саме в цьому його цінність і сенс [69].

2.5. Жіночі сольні інтерпретації: Квітка Цісик, Раїса Кириченко, Оксана Муха, Марина Одольська, Оксана Білозір, Олена Білоконь, Наталія Шевченко, Олена Луценко, Grechna, Юлія Олійник, Марія Яремчук

Легендарним виконанням пісні «Два кольори» стало її виконання американською співачкою українського походження **Квіткою Цісик**. У виконанні Квітки Цісик ця пісня увійшла до однойменного альбому співачки, укладеного вже після її передчасної смерті, у 2007 році.

Голос Квітки Цісик – дуже тендітний, лагідний і ніжний, чистий, «як струмок», як пишуть в коментарях під відеозаписом захоплені слухачі. Вона починає співати тонко, проникливо, делікатно у супроводі акустичної гітари. Починає співати пісню з приспіву. Однак при переході до слів «червоне – то любов...» дуже стрімко, раптово, переходить з тихого співу на відкритий, яскравий, концертний, гучний, драматичний звук. Так само раптово включається увесь оркестр, зі скрипками, тембр яких підсилює емоційність,

душевність, експресивність виконання. Запис аудіо накладено на кадри фільму «Пропала грамота», що підсилює національні сенси цієї пісні. В перегрі широко використовується тембр дерев'яних духових інструментів в мелодії, що пов'язується з образом сопілок (все це засобами синтезатора). Провідним і надалі в акомпанементі залишається тембр гітари.

Заспів Квітка співає спокійно, розповідно, без пафосу, абсолютно звичайно, природно і просто, на фоні гітарного акомпанементу. Однак вже зі слів «сорочку мати вишила мені», вона починає робити мелодію дуже кантиленною, буквально виспівувати, мелодизувати кожен фразу, робити вокал більш соковитим, наповненим. Безумовно, відмінність манери Квітки Цісик і Анатолія Мокренка – це відмінність не лише жіночого і чоловічого співу, але і відмінність академічної манери і поп-манери, це відмінність часова і стилістична – між масовою піснею 1960-х і поп-музикою 1990-х, відмінність між радянським і американським. Проте, безумовно в цих всіх відмінностях ключове пов'язано з індивідуальністю виконавців, їхніми вокальними можливостями та сценічним образом, адже і Анатолій Мокренко, і Квітка Цісик – це співаки найвищого гатунку, кожен з яких володіє своєю специфічною виконавською манерою і своїм сценічним образом.

Приспів у Квітки Цісик – це яскрава, хвилююча, дуже бентежна мелодія, яка бринить, зворушує, зачаровує з перших же звуків, переливається різними барвами і кольорами. Особливо трепетно звучить ця пісня у виконанні Квітки Цісик і тому, що образи пісні сприймаються в контексті біографії співачки. Всі (або майже всі) знають, що Квітка Цісик – американка українського походження, тобто тут потужним додатковим контекстом включається фактор української еміграції, долі тисяч українців, які змушені протягом багатьох століть через колоніальне становище своєї Батьківщини шукати кращої долі на чужині. Цей момент, як і момент того, що співає емігрантка (батьки Квітки емігрували до США з Галичини після Другої світової війни) вносить додаткові нюанси до образної сфери композиції, яка починає

сприйматися як погляд на Україну ззовні, очима тисяч її доньок і синів, позбавлених можливості жити на своїй рідній землі, очима дітей, які, незважаючи ні на які матеріальні блага і вигоди, тужать за своєю рідною землею і матір'ю Україною (в пісні йдеться, що герой «вертався на свої пороги», а слухач розуміє, що Квітка – з тих, яким не судилося вернутися).

Безумовно, інтерпретація Квітки Цісик – абсолютно оригінальна, починаючи від першої і до останньої ноти. Іншим є образ, стиль, іншим – інструментальний супровід. Разом з тим, головна цінність цієї інтерпретації – неповторний тембр вокалу. Голос Квітки мов бринить у повітрі, насичений повітрям, легкий, як павутина, в окремих моментах, кришталеву чистий, мелодійний, як скрипка, звук якої лунає з самого серця, солодкий і ніжний, але разом з тим з відтінком суму, або ж захопливо прекрасний, сонячний, звабливий, проте й тужливий, такий, що пронизує до самого серця, але водночас – нестримний, летить над світом та іскрить усіма барвами веселки [49].

Напівнародний – напівестрадний – напівакадемічний варіант виконання цієї пісні запропонувала **Раїса Кириченко**, співаючи її у супроводі естрадно-симфонічного оркестру. Початок пісні та більшість заспівів співачка виконувала напівакадемічним-напівестрадним звуком, як розповідь, проте поступово (особливо у приспіві) переходила на міцну народну манеру – «спів криком». При цьому з кожною наступною строфою динамічні та штрихові контрасти зростали, що призводило до суттєвої драматизації художнього образу [89].

Виконання пісні **Оксаною Мухой**, на перший погляд, викликає безпосередні асоціації з тим, які співала «Два кольори» Квітка Цісик. Тут збіги не лише в жіночій версії, але і у використанні того самого інструментального супроводу, який впізнаєш з перших тактів, того, що пісня починається з приспіву (як це співала лише Квітка Цісик). Разом з тим, на відміну від дуже світлого і легкого виконання Квітки Цісик, спів Оксани

Мухи радше варто охарактеризувати як лірико-драматичний. В ньому дійсно досить багато драматичних нюансів, експресії, напруженої виразовості, більше темпових та штрихових контрастів, значно більше міцної, опорної атаки звуку, напруженої, сильної подачі вокалу, а водночас – і мовних інтонацій (на початку заспіву, наприклад) [75].

Оригінальну інтерпретацію пісні запропонувала **Марина Одольська**. Вона виконує її натхненно, драматично, серйозно, дуже гідно. Запис зроблено в атмосфері камерної вітальні, у супроводі електропіаніно та скрипки. Стилїстика середовища тяжіє до атмосфери побутового музикування – бідермайєра, в стилізованому його варіанті. Уведення скрипки як другого голосу, як бек-вокалу, є вдалим рішенням, оскільки додає чутливості, емоційної вразливості до міцного, опорного, глибоко-драматичного вокалу Марини Одольської. Партія фортепіано (Володимир Цап) і партія скрипки (Денис Боев) є ансамблевими, а не акомпануючими, що також важливо в цьому варіанті інтерпретації твору. Між куплетами скрипаль уводить, наприклад, хвилюючі трелі, які є дуже доречними і асоціюються з щебетом птахів [59].

Виконання пісні **Оксаною Білозір** належить до традиційних, проте, як для артистки такого рівня, воно надто наповнене штампами. Зовні в ньому немає видимих вокальних огріхів, можна сказати і взагалі нема значних вокальних огріхів, проте в ньому панують як вокальні, так і, що ще більше помітно, сценічні кліше, а намагання в приспіві піднятися до ноток драматизму, грішить несмаком, надривом, сентиментальністю [74]. В цілому складається враження, на жаль, що це дуже «не її пісня».

Олена Білоконь, заслужена артистка України, виконує пісню в цілому традиційно, але особливістю саме її версії постає легкість інтонування, немов вона не співає, а наспівує [48]. Чарівності цьому виконанню додає особливе вібрато, легке, немов наповнене повітрям, а також незначні, елегантні, нечасті «з'їзди» і «в'їзди» у ноти як елемент орнаментування мелодії.

Цікава контральтова версія виконання пісні належить **Наталії Шевченко**, яка надає цьому твору народного звучання [70].

Цікаву у вокальному плані лірико-драматичну версію пісні запропонувала **Олена Луценко**, переможниця талант-шоу «Голос країни» у 2018 році. Тут – гарна драматургія твору, де голос співачки (сопрано) розцвітає з кожною наступною строфою. Вона співає від імені жіночої особи. Виконує пісню у супроводі синтезатора. Першу строфу співає розповідно, приспів – дуже мелодизуючи, ніжно і схвильовано, з розспівами. У другій строфі співачка переходить на сильну, опорну подачу звуку, драматизуючи художній образ. Подалі – все підвищує емоційний накал, включаючи бек-вокал. В третій строфі співачка переключається у вищу тональність, бек-вокал при цьому використовуюється вже постійно, мелодично вона постійно імпровізує, оспівуючи опорні тони мелодії О. Білаша. У виконанні Олени Луценко пісня звучить досить якісно і дуже небезталанно, як для такої молоді співачки, хоча супровід, фонограма – дуже посередня [83].

Цілком традиційний, навіть кічевий, як візуально (великий маковий вінок на голові, неавтентична вишивка на сорочці тощо), так і аудіально (у супроводі синтезатора, без оригінальної вокальної версії, але з акцентом на красивість) варіант виконання пісні запропонувала виконавиця **GRECHNA**. Її виконання прозвучало в рамках Концерту єдності, організованого Фондацією Польщі у місті Венгров у 2022 році [105].

Виконання **Юлії Олійник** в цілому також можна віднести до типових і традиційних. Вона співає у супроводі фонограми. Артистка намагається драматизувати виконання пісні, робить за рахунок використання нижнього регістру (контральто), бек-вокалу [99].

Марія Яремчук пропонує солодку поп-версію пісні. Вона співає в супроводі фортепіано, чудової імпровізаційної партії. Запис, представлений в мережі – це live-виконання у концерті в рамках телеєфіру на Першому Національному (2012 рік). Доволі продуманою є драматургія, від слів,

вимовлених пошепки на початку пісні — до гостро трегедійного крику-волення в заключному акорді [60].

2.6. Інтерпретація пісні в ансамблевому виконавстві: «Явір», «Рушничок», чоловічий квінтет хору імені Г. Верьовки, Євген Малярєвський, капела бандуристів, духові оркестри, дуети

Абсолютно стильний, оригінальний, камерний варіант виконання пісні запропонував чоловічий вокальний **квартет «Явір»**, що виконував цю пісню у супроводі фортепіано. Дуже якісний ансамбль, класичне чотириголосне аранжування, винятково акустичні засоби виконання – такими є визначальні характеристики цієї інтерпретації. Високий професійний рівень виконавців, тембральна збалансованість голосів та оригінальне аранжування, в якому застосовано досить багато поліфонічних прийомів, підносить цю пісню у топ найкращих її версій. Вокальні партії є самостійними і вигідно відтіняються у певних епізодах пісні, коли одна з них звучить на фоні всіх інших. Партія фортепіано переважно виконує функцію гармонічної опори, але саме це і є надзвичайно важливим в умовах поліфонізованого викладу вокальних голосів. Пісня починається соло баса, до якого приєднується спочатку один баритон, а тоді вже решта голосів квартету. Приспів усі чоловіки починають співають разом, а потім їхні окремі фрази чергуються між собою. Другий куплет бас співає на фоні вокальної педалі всіх інших голосів. В аранжуванні пісні широко використано прийоми кантової фактури, терцієвої втори. Партія фортепіано розвивається шляхом фактурного варіювання базової гармонічної послідовності, а після другої строфи піаніст виконує навіть самостійний інструментальний програш. Хроматизованим і насиченим поліфонічними лініями є третій куплет пісні, з використанням перекличок і підголосків, ще одного соло на фоні вокальної педалі. Кульмінаційним є останнє (додаткове) проведення приспіву, що звучить як гімн Україні, як ода безсмертному

українському народові та його невмирущій пісні [44]. Фрагмент їхнього виконання є у фільмі «Пісні серця. Два кольори» [85; 26].

Пісня «Два кольори» у виконанні українсько-канадського гурту «**Рушничок**» є прикладом естради 1970-х років. Заспів співає соліст Стефан Андрусяк, приспів – усі інші виконавці. Інструментальний склад – електрогітари, акордеон, барабани. Пісня трактована досить традиційно, в епічній манері, в одному темпі, в одній динаміці, в контексті найрізноманітніших пізніших версій сприймається як старовинне фото [52].

Дуже цікавим, стильним і безумовно оригінальним є виконання пісні «Два кольори» **чоловічим вокальним квінтетом а cappella з хору імені Г. Верьовки** у обробці Сергія Біди. До складу цього квінтету входять Олександр Біда, Сергій Біда, Степан Кравченко, Олег Пилип та Олександр Родде. Вони самі собі акомпанують, зокрема використовують скет-манеру. Наприклад, таким є квазі-інструментальний вступ до пісні, який вони виконують вокалізом на тематичному матеріалі приспіву. Після вступу баритон заспіває мелодію заспіву на фоні акомпанементу-вокалізу інших учасників ансамблю. В цій обробці використано оригінальне аранжування, що відрізняється від оригіналу не лише фактурно, але деякими гармонічними нюансами також. Особливо це відчутно (джазові гармонії) у приспіві, в якому також мелодію заспіває соліст, а всі інші – створюють дуже важливий і дуже якісний ладово-гармонічний і ритмічний фон для цієї мелодії.

В другій строфі акомпанемент змінюється, він все більше і більше набуває рис скет-імпровізації, зокрема звучання ансамблю дерев'яних духових інструментів, наприклад. Так, виникає симфонізована композиція, з наскрізним розвитком і безперервним оновленням музичного матеріалу, що свіжо сприймається і, безумовно, є одним із плюсів цієї композиції. Навіть в двох останніх рядках, коли ансамбль переходить на вокаліз, не відбувається прямого повтору, адже іншими є ладо-гармонічні та ритмо-фактурні особливості цього «вокального акомпанементу». Тому спів сприймається не

як повторення того, що вже прозвучало, а як подальший інтенсивний розвиток музичного матеріалу.

Після другого проведення приспіву звучить оригінальний вокальний брідж («перегра-вокаліз»), що виконує роль зв'язки між розділами форми. Тут досить багато імпровізації на тему пісні.

Теж цілком новим є аранжування третьої строфи, з активним розвитком акомпануючих голосів. В наступному приспіві мелодію співають усі учасники ансамблю (вперше у цій композиції), вже зовсім без «акомпанементу». Далі – ще одне повторення приспіву, секундою вище, прямим співставленням, без зв'язок і без переходів, що сприймається як радикально новий нюанс у розвитку художнього образу твору, з дуже цікавими джазовими гармонічними нюансами, які не звучали раніше, з використанням фальцету. Дуже гарною, акуратною є тиха кінцівка, на ферматі, з мінорною терцією в мелодичному положенні акорда, виконана надзвичайно делікатно, майстерно і зі смаком [95].

Чотириголосне аранжування а саррелла – грамотне, професійне, і безумовно, не безталанне, зроблено **Євгеном Маляревським** [21]. За його словами, пісня через величезну популярність стала затертою, і тому він запропонував свою, відмінну від інших її версію.

Цілком традиційним за стилем, хоч і оригінальним за інструментальним складом, є виконання цієї пісні **Національною заслуженою капелою бандуристів України ім. Г. Майбороди** (художній керівник і диригент Юрій Курач), в якому беруть участь дует заспівувачів, чоловічий вокальний ансамбль та власне бандурний акомпанемент [50]. Близько такої манери дотримується ансамбль «Верховина» Дрогобицької філармонії [86].

Лірико-драматичну інтерпретацію пісні у супроводі духового оркестру пропонує **Віктор Кухарик** у супроводі оркестру Луцького прикордонного загону (диригент Петро Лукавий) [47]. Ще одне виконання з духовим оркестром – **Олександра Василенка**, соліста-вокаліста Національного

ансамблю солістів «Київська камерата», який пропонує академічну версію виконання пісні [81].

Цікавим варіантом є виконання пісні **Даніїла Клягіна** у супроводі естрадно-духового оркестру **«Siver Orchestra»**, в якому риси народної пісні поєднано з естрадно-джазовою її інтерпретацією, здійснюваною переважно інструментами духового оркестру (труби, тромбони, туби). Вокал – дуже гарний, чуттєвий [31].

Цікаве виконання дуєтом цієї пісні запропонували **Іра Негода та Денис Вітрук**. Це любительський онлайн-запис у супроводі фонограми проте його позитивними рисами є гарний ансамбль голосів (Денис – тенор, Іра – альт), художній смак обох виконавців, без надмірностей і перебільшень інтонаційних та візуальних. Також власне форма виконання дуєтом – не настільки поширена в цій пісні, тож сприймається досить приємно [53].

2.7. Реінтерпретації: Олег Скрипка, «Кому вниз», «Ot Vinta», «Мотор-Ролла», «Вій», «Bilativ», «Viter», аматори, версії III

Цікаву кавер-версію пісні запропонував **Олег Скрипка**. Текст перекладено англійською. Музика стилізована під панк-блюз-рок-баладу, з виразним тембром елетрогітар, постійним одноманітним ритмом, повторюваними простими акордами. Олег Скрипка співає жорстким, надтріснутим вокалом. Велике значення має відеоряд, де Олег Скрипка – багатоликий, то в епатажному шкіряному костюмі, іноді – з панк-зачіскою (по типу ірокезу), іноді – з розпущеним довгим волоссям, іноді – в шапці-панамці. Навколо нього – секс-діви та мачо з пов'язками на обличчі (привіт Covid, запис 2021 року), а також – багато чорного і червоного кольору в геометричних проєкціях. Американський стиль відеоряду конфліктує зі словами про родинні цінності. Бо, як відомо, модерна американська культура інакше ставиться до сім'ї, ніж архаїчна українська культура. Тому замість

поетизації образу матері і образу вишитого рушника, як символу долі і єдності зі своїм корінням, як сакрального елементу в образі світу українця, на виході отримуємо – фактичне «оплакування» цієї архаїчної, традиційної культури. Конфронтаційність відео до пісні, між іншим, підмічено більшістю коментаторів до відео, які пишуть про те, що виконання (аудіо) сподобалося, але відеоряд – ні. На наш погляд, відеоряд посилює сенси задуму, його не можна відкидати, тому що ця версія пісні задумана не як переклад пісні англійською, а як антипод до оригіналу. В цьому її значущість [78].

У версії **рок-гурту «Кому вниз»** пісня не співається, а читається на напруженому неспинному гітарно-ударному *ostinato* в дусі готики та індастріал (звучання гітари та ударних піддається електронній обробці з метою ущільнення і спотворення тембру). В приспіві фронтмен не читає, а буквально «ричить», тобто використовує елементи такої манери, як гроулінг, слова піддаються «перелицюванню» із врахуванням подій останньої російсько-української війни: «в душі моїй – рілля», «червоне – то є кров, а чорне – то земля» [38]. Таким чином «Кому вниз» у своїй інтерпретації актуалізували вже згадані сенси постанської пісні «Гей Гу Гей Га», коли заспівали її у 2015 році до Дня пам'яті та примирення [98].

Композиція на тему «Двох кольорів» присутня в репертуарі рівненського рок-гурту **«ОТ VINTA»**. Безумовно, від пісні О. Білаша тут лише натяки, власне мелодія заспіву О. Білаша («У мене чорно-білий монітор») в роковій манері, уривки «переписаного» вірша Д. Павличка, прочитані репом («Як я малим збирався навесні... купила мама телека мені...»), крім того, сполучені з фрагментами пісні А. Малишка – Г. Майбороди «Рідна мати моя» («Пісня про рушник»). Композиція «ОТ VINTA» – це весела, енергійна пародія на стиль радянської пісенної естради, пародія на хуторянство і міщанство [32].

Рок-версію пісні пропонує **гурт «Мотор-Ролла»** з Хмельницького. Проникливий спів фронтмена на фоні клавішних і періодично – бек-вокалу

(другий приспів, наприклад) звучить у супроводі важкого, напруженого, експресивного супроводу електрогітар та ударних [39].

Пісню в новому, естрадно-джазовому аранжуванні і відповідній манері, з рисами кантрі, виконує гурт «**Вій**» (Дмитро Добрий-Вечір, Оля Залізник) [10].

Пісню на тему пісні «Два кольори» запропонувала кооперація молодих артистів **BILATIV & BURIY & DRED**. Вони, як і гурт «OT VINTA», створили свій текст на основі тексту Д. Павличка (у заспіві – новий текст), а також – свою мелодію (повністю). Від пісні Білаша-Павличка в них залишився тільки лейтмотив («Червоне – то любов, а чорне – то журба»). Сюжет пісні «перелицьований» на стосунки героя з мамою і татом, тобто вона призначена для підлітків, передусім. Манера гурту – реп в поєднанні з lounge, ambience, електронікою. Звісно, ця версія пісні не містить стільки посилянь, як версія пісні «OT VINTA», і не є такою контраверсійною. Проте для молодіжної аудиторії – це дуже непоганий спосіб відчуття тяглості поколінь і традиції в українській масовій пісні, а також – спробувати «підтягнутися» до серйозної тематики [103; 104].

Оригінальна інтерпретація пісні належить фолк-метал гурту «**VITER**». Текст Д. Павличка залишається незмінним, проте музика повністю змінюється. Тут використовуються електрогітари, ударні, а також – акустична сопілка. Мелодично пісня втрачає, оскільки мелодично тут панує повторність схожих мотивів, скоріше декламаційного плану. Однак концептуально пісня набуває, оскільки звучить більш глобально, по-філософськи, онтологічно, по-чоловічому [108]. Вкінці звучить цитата з оригіналу (інструментальна версія приспіву).

Величезна кількість версій цієї пісні належить **виконавцям різного рівня**, педагогам, аматорам тощо. Так, одна з них зроблена Олексієм Ніколаєвим, засновником онлайн-школи гри на гітарі, який сам співає, сам собі акомпонує, і пропонує при цьому всім бажаючим гармонічну цифровку

пісні [40]. Інша належить викладачам та студентам Академії культури і мистецтв (вокальне тріо, дві скрипки, баян) Закарпатської обласної ради, які записали свою версію до 100-річчя з дня народження Дмитра Гнатюка [33]. Ще одна – колумбійському співаку українського походження Янку, який виступає разом з гуртом «Лос Янковерс» [30]. Ще одна – відомій психологині та активній учасниці різноманітних шоу Наталії Холоденко [28]. Ще одна – Михайлові Мирці, що виконав «Два кольори» на шоу «Голос Країни» (у четвертому сезоні, 2014 рік) [63]. Ще одна – заслуженому артисту України доценту Київського національного університету культури і мистецтв Михайлу Кіршеву, що була записана в рамках проєкту з нагоди 90-річчя з дня народження О. Білаша (концертмейстер – Оксана Сліпченко) [5]. Ще одна – священику Богдану Гавришку, який виконує її в дуеті (на два голоси) та в супроводі баяна зі своїм батьком [35]. Ще одна (на відео виглядає як конкурсний виступ, бо є журі і зазначено викладача І. Леськів) належить молодому виконавцю Павлу Фізеру, який співає у супроводі фортепіано (концертмейстер В. Сапуга) [45]. Ще один варіант – любительський домашній запис Альони Лисянської, яка сама собі акомпанує за електрофортепіано [34]. Ще одна – належить Ярославу Карпуку (ҮАКТАК) зі Старої Вижви, який виконував її на шоу «Голос. Діти» у 2019 році [101].

У 2025 році з нагоди 100-річчя з дня народження Дмитра Гнатюка пісня була виконана в рамках флешмобу учнями Чернівецького ліцею [41]. Ще одне виконання належить молодіжному мішаному тріо «Каскад» з с. Полігон Миколаївської області, кожен з яких акомпонує собі на гітарі [29].

Етнографічно-побутовий («весільний») варіант виконання пропонує гурт «Експрес» (альбом «Застольні пісні») [24]. Ще одна «солодка» поп-версія пісні належить Степану Завербному [36].

Пісня «Два кольори» була перекладена іншими мовами. Французькою – була виконана Алексом Гейнзе у 2016 році, італійською – Альфонсо Олівером у 2018 році [51; 42].

Інтерес до цієї пісні такий великий, що серед версій – три версії ШП, а саме – експеримент в дусі хеві-метал на текст Дмитра Павличка, тобто тут не використовується мелодія О. Білаша [55], інша – з новою мелодією, в новому аранжуванні, витримана в ліричному стилі з елементами електроніки [25], ще одна – точний текст Павличка, але з абсолютно новою музикою, в роковій манері, швидкому темпі, з агресивним драйвом рок-гітари та ударних [107].

Існують найрізноманітніші версії цієї пісні, наприклад, інструментальна версія – для скрипки у супроводі фонограми мінус [22], для труби в супроводі фонограми [72], для вокального (жіночого) дуєту у супроводі фортепіано [54], романсова версія для тенора у супроводі гітари [37], для мішаного вокального дуєта у складі Олени Кравець та Ярослава Смаля, що співають у супроводі електрофортепіано [102].

ВИСНОВКИ

Олександр Білаш – уродженинець співочої Полтавщини, композитор, музичний педагог, поет, народний артист УРСР, Лауреат Шевченківської премії, один з неперевершених піснетворців України.

Творчий спадок композитора складає близько пів тисячі пісень, опери, оперети, музику до кінофільмів. Олександр Білаш – автор опер «Гайдамаки» (1965) та «Прапороносці» (1985), оперети «Чиста криниця» (1976), опери-балету «Буратіно» (1988). Особливий інтерес представляють моноопери композитора «Балада війни» та «Сповідь білого тюльпана», ораторії «Вишневий вітер», «На смерть поета», кантати «Надвечірні дзвони», «Поклони».

Найцінніша і найбільш життєздатна частина творчої спадщини О. Білаша – це пісні, які продовжують надзвичайно активне творче життя, переспівуються в різних стилях та манерах, ставши невід’ємною частиною української культури. Композитор розкривав у піснях загальнолюдські питання, здійснював це доступними для широкої аудиторії засобами, а одночасно – зумів утриматися в межах високого смаку, не допускаючи банальності і вторинності.

Зреалізувавшись, передусім, як композитор-пісняр, Олександр Білаш особливо прискіпливо ставився до поезії, шукав своїх поетів, тим більше, що сам писав талановиті вірші. Не кожен з сучасників Білаша удостоївся честі бути «озвученим» композитором. Серед таких – Андрій Малишко, Олександр Підсуха, Людмила Забашта, Михайло Ткач, Іван Драч, Михайло Стельмах, Євген Гуцало, Борис Олійник. Але чільне місце в цьому пантеоні по праву належить Дмитру Павличку. У творчій співдружності з поетом народилися такі пісенні шедеври як «Балада безсмертя», «Віконце», «Дзвенить у зорях небо чисте», «Долиною туман тече», «За літами», «На Чорнобиль журавлі летіли», «Осіннє листя», «Пісня Романа (Впали роси на покоси)», «Пісня

Франчески», «Як впаде в Чорногорі», «Калина», «Явір і яворина», «Два кольори».

Дмитро Павличко уродженець Івано-Франківщини, звинувачуваний у зв'язках з УПА з одного боку, з іншого – автор відомих «ленінських віршів», колаборант з радянським режимом, пізніше – один з авторів нейтрального та позаблокового статусу України, який ще іноді називають «доктриною Павличка». Дмитро Павличко був складною, суперечливою особистістю, але, попри це, у 1960-х роках, в період хрущовської відлиги та розквіту шестидесятництва, йому йому вдалося сконтактуватися з полтавцем Олександром Білашем, знайти спільну мову, спільні творчі ідеї і народити пісні, які увійшли до золотого фонду української пісенної естради.

Дмитро Павличко пережив Олександра Білаша на 20 років. Дивовижною була їхня співпраця і їхні стосунки, про характер яких можна дізнатися зі спогадів Дмитра Павличка у фільмі, присвяченому пісні «Два кольори», відзнятому у 2004 році на кіностудії «Контакт» та каналі «1+1».

Дмитро Павличко, за його словами, любив і поважав Олександра Білаша за те, що той не вмів згинатися ні перед ким, за те, що Білаш вмів писати вірші і тому розумів ціну слова, за його людську натуру, за його музику. Він пригадував, що любив Білаша як композитора, не так навіть за пісні, як за його симфонічну і оперну музику, і, безперечно, за найголовнішу пісню їхнього життя – «Два кольори», яка живе сьогодні і буде жити й надалі.

Початком співпраці Дмитра Павличка і Олександра Білаша стала пісня «Впали роси на покоси», а її найвищою кульмінацією – пісня «Два кольори».

«Впали роси на покоси» – це поетична і ніжна пісня про кохання, вона має світлий, ліричний характер. В основу теми покладено гнучку, хвилеподібну мелодію. Важливе значення в цій мелодії мають так звана романсова інтонація на початку фрази (висхідна мелодична мала секста), малосекундові низхідні завершення фраз («босе», «прокололо»), секвенціювання, хоча й неточне, обох ключових мелодичних зворотів

(«впали роси на покоси» / «там дівча ходило босе»; «засвітилися навколо» / «білу ніжку проколало»), а також рухливий тонально-гармонічний розвиток тематизму. У фільмі «Роман і Франческа», цю пісню виконав Олександр Таранець. До кращих її інтерпретацій належить також виконання Віктора Тіткіна, Віктора Шпортька, Олега Марцинківського, Олега Жолтікова.

Пісня «Два кольори» була написана 29 лютого 1964 року на з'їзді комсомолу, на якому в якості делегатів були присутні Дмитро Павличко та Олександр Білаш. Початком народження безсмертного шедевр стала чорна хустка з великими червоними трояндами однієї з делегаток з'їзду, яку помітив композитор і показав поетові. Той відповів словами, що стали головною ідеєю пісні: «червоне – то любов, а чорне – то журба».

Першим виконавцем пісні був Анатолій Мокренко, який виконав твір на Художній раді Українського радіо. Однак цензура «забракувала» текст через його національне звучання, тож прем'єру пісні на радіо зробив Дмитро Гнатюк. Завдяки йому пісня облетіла всі континенти: її заспівали в Канаді, США, Аргентині, Австралії.

Поезія Дмитра Павличка винятково точно резонувала з долею кожної людини. У пісні влучними метафорами виражено всю сутність людського життя, його велич і крихкість, любов сина до матері і матері до сина. З іншого боку, червоно-чорний колорит пісні дійсно пов'язаний з українською символікою – українською вишиванкою та українським прапором, що символізує боротьбу українців з московськими загарбниками.

Пісня містить заспів і приспів. Заспів має розповідний характер. Мелодія викладена неспішно, часто розвиток відбувається по гамі – уверх і вниз, в цілому вона – в низькому регістрі, її фрази – хвилеподібні, нерідко використовується прийом секвенції. Мелодія заспіву розпочинається рішучим висхідним квартовим ходом. Тема витримана в мінорі, тож в пісні в цілому панує роздумливий настрій. Перша фраза заспіву – чотиритактова, в ній розвиток ведеться від тоніки – через низку субдомінант – до домінанти

(«незнаними шляхами»). Завдяки цьому на початку пісні панує серйозний, глибокий настрій і художній образ.

В другій фразі заспіву тонально-гармонічний розвиток стає більш інтенсивним. Зокрема, відбувається відхилення в паралельний Es-dur, а після цього – розлоге, повноцінне кадансування в основній тональності, що навіть більше, ніж на початку пісні, показує основну тональність (c-moll), утворює її та відповідно основний настрій твору – високий і шляхетний.

В мелодичному плані друга фраза заспіву схожа з першою, однак діапазон мелодії в ній розширюється з октави (g – a¹) до півтора октави (g – d²), таким чином за допомогою охоплення більш широкого діапазону відбувається зростання емоційної наповненості та гостроти художнього образу.

Безумовно, центральне значення в пісні відведено приспіву, адже саме в ньому поміщено центральний символ твору. В основі приспіву лежить секвенціювання характерно романсового мотиву, який починається висхідною малою секстою в положенні затакту. Такий початок підкреслює душевність, сердечність висловлювання. Разом з тим, багатократне повторення наступного звуку (es) є ознакою декламаційної мелодики, тобто введення мовних інтонацій у мелодію твору, як підкреслення того, що герой пісні власне говорить, звертається до «кольорів свого життя».

Теж потрібно звернути увагу, як змінюється акомпанемент у приспіві, в ньому стає постійною схвильована тріольна пульсація насичених акордів, покликана посилити емоційний характер художнього образу. Розвиток приспіву відбувається за допомогою використання прийому секвенціювання. Секвенція не є точною, особливо це стосується завершення мотиву, що з кожною наступною ланкою все більше видозмінюється. Однак той ступінь подібності, який залишається, дає змогу утворити високий ступінь інтонаційної цілісності для всього приспіву, для всієї музичної форми, що робить цю пісню довершеною, досконалою і надає їй такого потужного

відгуку у слухачів. Також у приспіві використовуються елементи двічігармонічного мінору (h, fis), мелодичного мінору (h, b), що надає твору особливої експресії, душевної відкритості та виразності.

Кількість виконань «Двох кольорів» злічити неможливо. Її першовиконавцями були А. Мокренко, Д. Гнатюк, сам О. Білаш.

«Два кольори» виконуються як чоловіками, так і жінками. Серед чоловічих виконань найприкметнішими є інтерпретації Юрія Гуляєва, Василя Зінкевича, Віктора Павліка, Іво Бобула, Віктора Шпортюка, Михайла Кривеня, Олександра Порядинського, Аркадія Войтюка (з Ковеля), француза Поля Манандіза, Мар'яна Романчука, Сергія Фоменко («Мандри»).

Серед жіночих інтерпретацій кращими вважаються інтерпретації Квітки Цісик, Раїси Кириченко, Оксани Мухи, Марини Одольської, Оксани Білозір, Олени Білоконь, Наталії Шевченко, Олени Луценко, Grechna, Юлії Олійник, Марії Яремчук.

Серед ансамблевих виконань варто відзначити виконання чоловічого квартету «Явір», українсько-канадського гурту «Рушничок», чоловічого квінтету хору імені Г. Верьовки, Євгена Малярєвського, капели бандуристів, духових оркестрів (зокрема і випускника факультету – Віктора Кухарика).

Оригінальні реінтерпретації пісні запропоновано Олегом Скрипкою, рок-гуртами «Кому вниз», «От Vinta», «Мотор-Ролла», «Вій», «Bilativ», «Viter».

Величезна кількість версій цієї пісні належить виконавцям різного рівня, педагогам, аматорам, в мережі також представлено декілька версій «Два кольори», зроблених за допомогою ШІ. Все це є вагомою підставою для того, щоб ствердити абсолютну унікальність цього твору, який є головним результатом винятково плідної та цінної діяльності творчого тандему Олександра Білаша та Дмитра Павличка.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Анатолій Мокренко – Два кольори. URL:
<https://www.youtube.com/watch?v=pxbicedYuVc> (16.03.2025).
2. Аркадій Войтюк (Два кольори). URL:
<https://www.facebook.com/watch/?v=1442778966345979> (16.03.2025).
3. Білаш, сл. Павличка. Впали роси на покоси. Адріана Лагіш, Юлія
 Піцишин. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=UsXbEL0FnYk>
 (17.03.2025).
4. Білаш. Сл. Павличка. Впали роси на покоси. Альона Водолазька, Юлія
 Березницька. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Aj3P1HiQ4y0>
 (17.03.2025).
5. [#Білаш90](#) «Два кольори», О. Білаш, Д. Павличко. Співає Михайло
 Кірішев, [#ФММ_КНУКиМ](#). URL:
<https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=oNu0NkgTCkc>
 (19.03.2025).
6. [#Білаш90](#) О. Білаш «Впали роси на покоси». Виконують Тихонюк
 Діана та Левченко Єлизавета, [#ФММ_КНУКиМ](#). URL:
<https://www.youtube.com/watch?v=M3DtEy1KLr4> (19.03.2025).
7. Бобул І. В. Жанрові форми та стильові конотації вокально-естрадного
 виконавства в музичній культурі України кінця ХХ – початку ХХІ
 століття: автореф. дис. ... канд. мистецтвознав.: 26.00.01. Київ, 2018.
 23 с.
8. Богданова Я. Білаш Олександр. *Золотий фонд української естради*.
 URL: <http://www.uaestrada.org/kompozitori/bilash-oleksandr/> (19.03.2025).
9. Виконує Павло Німцович. Л. Хитряк Фантазія на тему пісні О. Білаша
 «Впали роси на покоси». URL:
<https://www.youtube.com/watch?v=0jP8wkYTzYE> (28.03.2025).
10. Вій – Два кольори. URL:

- <https://www.facebook.com/viy.kyiv/videos/1224012801508681/>
(28.03.2025).
11. Віктор Павлік – два кольори (live). URL: <https://www.youtube.com/watch?v=1jA02O2dFxI> (28.03.2025).
 12. Віктор Тіткін. Впали роси на покоси. URL: <https://soundcloud.com/user-430992208> (28.03.2025).
 13. Віктор Шпортко – Два кольори. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=1vcRsCIMdPw> (29.03.2025).
 14. Впали роси на покоси (Віктор Шпортко). URL: <https://www.youtube.com/watch?v=9xn0fGhwhi8> (30.03.2025).
 15. Впали роси на покоси Музика О.Білаш Слова Д.Павличко. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=nTiIb4DwFZI> (30.03.2025).
 16. Впали роси на покоси. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=9KKpNIrcots> (30.03.2025).
 17. «Впали роси на покоси» О.Білаш Д.Павличко хор ветеранів праці «Берегиня». URL: <https://www.youtube.com/watch?v=CfGSv5Rb-W0> (05.04.2025).
 18. «Впали роси на покоси», сл. Дмитра Павличка, муз. Олександра Білаша. Виконує тріо «Баркарола». URL: https://www.youtube.com/watch?v=MQWx80i_axY (05.04.2025).
 19. «Впали роси на покоси». Слова: Дмитро Павличко. Музика: Олександр Білаш (Юлія Свіщова). URL: <https://www.youtube.com/watch?v=GVVicE-56AI> (05.04.2025).
 20. Гудименко Юліана. Муз. О. Білаша, сл. Д. Павличка «Впали роси на покоси». URL: https://www.youtube.com/watch?v=ySmPOLf_Sg (05.04.2025).
 21. Два кольори – А cappella. URL: https://www.youtube.com/watch?v=_MlwDNN_IoM (13.04.2025).
 22. Два кольори — violin cover (Анастасія Косточко) / Квітка Цісик. URL:

- <https://www.youtube.com/watch?v=w7VQZrpxAm0> (13.04.2025).
23. Два кольори – Василь Зінкевич. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=XtBmMspHDNg> (13.04.2025).
24. Два кольори – гурт «Експрес». URL: <https://www.youtube.com/watch?v=zQChCC4QgKE> (13.04.2025).
25. Два кольори – Дмитро Павличко | AI переспів української класики (Нейро Бандура). URL: https://www.youtube.com/watch?v=U_YhCPsQiuM (13.04.2025).
26. Два кольори – Квартет «Явір». Kvartet «Yavir». URL: <https://www.youtube.com/watch?v=UNNOBJKGsTg> (13.04.2025).
27. Два кольори – Мар'ян Романчук. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=oCDOzbiHv5Q> (13.04.2025).
28. Два кольори – Наталія Холоденко. URL: <https://surl.li/xbozpp> (13.04.2025).
29. Два кольори – тріо «Каскад». URL: https://www.youtube.com/watch?v=grlA_uDLrAQ (13.04.2025).
30. Два кольори – Янко і гурт Лос Янковерс. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=du5QwAeLz-c> (14.04.2025).
31. Два кольори (live in Poland) / Данііл Клягін та Siver Orchestra. URL: https://www.youtube.com/watch?v=d_TmpI8zea8 (14.04.2025).
32. Два кольори (OT VINTA). URL: https://www.youtube.com/watch?v=kp2F1_-s7Ok (14.04.2025).
33. Два кольори (Академія культури і мистецтв). URL: <https://www.facebook.com/uzhartculture/videos/1383242006001958/> (26.04.2025).
34. Два кольори (Альона Лісянська). URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Q7dPYacQPXI> (26.04.2025).
35. Два кольори (Богдан Гавришко). URL: <https://www.youtube.com/watch?v=pAHNF-B4G18> (26.04.2025).

36. Два кольори (Василь Мельник). URL:
<https://www.youtube.com/watch?v=YyGP27YkGNE> (26.04.2025).
37. Два кольори (кавер на гітарі) [#кавер](#) [#українськамусика](#). URL:
<https://www.youtube.com/watch?v=KWcrFtEyqaw> (26.04.2025).
38. Два кольори (Кому вниз). URL:
<https://www.youtube.com/watch?v=VNZARNJdORE> (26.04.2025).
39. Два кольори (Мотор'Ролла). URL : <https://www.youtube.com/watch?v=-jzoug4yHw4> (26.04.2025).
40. Два кольори (слова: Дмитро Павличко / музика: Олександр Білаш)_кавер плюс акорди (ONG School). URL:
<https://www.youtube.com/watch?v=sGCvq2fqchk> (26.04.2025).
41. Два кольори (Чернівецький ліцей №13). URL:
<https://www.facebook.com/watch/?v=634089809232769> (29.04.2025).
42. Два кольори / Deux couleurs (франц.) Alexa Heinze. URL:
<https://www.facebook.com/watch/?v=1979495325519671> (29.04.2025).
43. Два кольори + ноти. URL:
<https://www.youtube.com/watch?v=CheomewHjZg> (29.04.2025).
44. Два кольори мої, два кольори (Українські пісні) (Явір). URL:
<https://www.youtube.com/watch?v=SBYTHAeBv3Q> (29.04.2025).
45. Два кольори Олександр Білаш — вик. Фізер Павло (викл. Ірина Леськів, конц. Вероніка Сапуга). URL:
https://www.youtube.com/watch?v=1eNfY_tKFMU (29.04.2025).
46. Два кольори. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=NMyxminr5dM> (11.05.2025).
47. Два кольори. Дмитро Павличко. Співає Віктор Кухарик та оркестр Луцького прикордонного загону. URL:
<https://www.youtube.com/watch?v=tfuP-ln-occ> (11.05.2025).
48. Два кольори. Олена Білоконь. Слова: Дмитро Павличко: Музика: Олександр Білаш. URL:

- <https://www.youtube.com/watch?v=gMDKvIyOuTU> (11.05.2025).
49. Два кольори: Квітка Цісик. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=7-ml3FQhFv0> (11.05.2025).
 50. «Два кольори» — «The two colours» (Kobzars'ke bratstvo — The Kobzar brotherhood). URL: <https://www.facebook.com/watch/?v=365814629869416> (16.05.2025).
 51. «Два кольори» (слова Д. Павличко; пер. на італ. А. Олівер). URL: <https://www.facebook.com/AlfonsoOliver85/videos/187129398873816/> (16.05.2025).
 52. «Два кольори» від гурту «Рушничок». URL: <https://www.youtube.com/watch?v=MGeS6TEJDJc> (16.05.2025).
 53. «Два кольори» Іра Негода / Денис Вітрук. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Li3BdS7Ee3M> (16.05.2025).
 54. «Два кольори». Муз. О. Білаш, сл. Д. Павличко (Анастасія Філіппова....). URL: <https://www.youtube.com/watch?v=7oyGZnpU9lQ> (16.05.2025).
 55. Дика гравітація – Два кольори (Дмитро Павличко) | РЕАКЦІЯ. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Yd9sKqEOILU> (16.05.2025).
 56. Дмитро Гнатюк – Два кольори. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=kXd8Rmsczfs> (16.05.2025).
 57. Дрожжина Н. В. Вокальне виконавство в системі музичного мистецтва естради : автореф. дис... канд. мистецтвознавства : 17.00.03. Харків, 2008. 16 с.
 58. Людмила Гурченко – «Впали роси на покоси» (2005). URL: https://www.youtube.com/watch?v=FO9LX_gSW9E (31.05.2025).
 59. Марина Одольська – Два кольори. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=34A-5t0efvA> (дата звернення 12.06.2025).
 60. Марія Яремчук – Два кольори. URL:

- <https://www.facebook.com/watch/?v=319856486491281> (12.06.2025).
61. #МистецтвоАкомпанементу# О.Білаш, Д.Павличко"Впали роси на покоси". Виконують Галина Богаченко та Софія Потятинник (клас Наталії Алексеевої). URL: https://www.facebook.com/100017001367690/videos/1235805131493399/?i_dorvanity=200559408470127 (12.06.2025).
 62. Михайло Кривень. «Два кольори». URL: https://www.youtube.com/watch?v=IJ7_DZ6VoYs (15.06.2025).
 63. Михайло Мирка «Два кольори» – Голос Країни – Вибір наосліп – Сезон 4. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=wcnDShMrjYg> (15.06.2025).
 64. Мозговий М.П. Тенденції становлення українського естрадного мистецтва. *Проблеми сучасності: культура, мистецтво, педагогіка*. 2005. Вип. 4. С.197-203.
 65. Мозговий М.П. Українська пісенна естрада в умовах ринкових відносин. *Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури*. 2005. Вип. XV. С.185-190.
 66. Мозговий М.П. Українська естрадна пісня 60-80-х років ХХ століття. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету*. 2005. Вип. 10. С. 45-49.
 67. Москаленко В. Г. Лекції з музичної інтерпретації. Київ, 2013. 134 с.
 68. Морозенко. «Впали роси на покоси». Київ 1961. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=KZOZrRIkanc> (21.06.2025).
 69. Музика під час війни. «Два кольори» (слова Дмитра Павличка, музика Олександра Білаша). (MANDRY). URL: <https://www.facebook.com/watch/?v=298814152410466> (11.07.2025).
 70. Наталія Шевченко – Два кольори. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=ojzHMki7IMQ> (19.07.2025).

71. Нонна Гришанова – Впали роси на покоси. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=09nHiLLrT2g> (20.07.2025).
72. О.Білаш «Два кольори», переклад Ю.Островського. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=CcHT7xnoNLA> (25.07.2025).
73. Окара А. Олександрю Білашу – 80. Київська туга за втраченим раєм. *Золотий фонд української естради.* URL: <http://www.uaestrada.org/aleksandru-bylashu-80-kyevskaya-pechal-po-uteryannomu-rayu/> (26.07.2025).
74. Оксана Білозір. Два кольори. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=DfoOti7PxZ8> (02.08.2025).
75. Оксана Муха – Два кольори. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=AQkx79u41mQ> (02.08.2025).
76. Олег Жолтіков – «Впали роси на покоси» (муз. О.Білаш, сл. Д.Павличко). URL: <https://www.youtube.com/watch?v=N4mfQPHhsos> (08.08.2025).
77. Олег Марцинківський. «Впали роси на покоси». URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Hsb5U9iNLzk> (08.08.2025).
78. Олег Скрипка. Two Colors / Два кольори / Два цвета. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=RLdrHB3ct2o> (16.08.2025).
79. Олександр Білаш – Два кольори. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=LDN2EikNVik> (16.08.2025).
80. Олександр Білаш, сл. Дмитра Павличка «Впали роси на покоси». URL: <https://www.youtube.com/watch?v=tBuPNLcn3nI> (16.08.2025).
81. Олександр Василенко – Два кольори. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=5lIX1Eb40g0> (16.08.2025).
82. Олександр Порядинський – Два кольори. URL: https://www.youtube.com/watch?v=l8y_uKXLuu8 (17.08.2025).
83. Олена Луценко – Два кольори. URL: https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=0VS_fEZyhuM

(17.08.2025).

84. Откидач В. Естрадний спів і шоу-бізнес. Вінниця : Нова Книга, 2013. 368 с.
85. Пісні серця. «Два кольори» (документальний фільм). URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Tl0xMk7ZT80> (17.08.2025).
86. Пісня «Два кольори», виконує ансамбль «Верховина». URL: <https://www.facebook.com/watch/?v=682368122866669> (22.08.2025).
87. Поплавський М. Антологія сучасної української естради. К.: Преса України, 2003. 240 с.
88. Прохорова Л. В. Українська естрадна вокальна школа. Вінниця : Нова книга, 2006. 384 с.
89. Раїса Кириченко – Два кольори. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=ln8CYhKAzwE> (22.08.2025).
90. Роман Власенко – Впали роси на покоси. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=2qMfkFETGMg> (24.08.2025).
91. Рябуха Т. М. Витоки та інтонаційні складові української пісенної естради: автореф. дис.... канд. мистецтвознавства: 17.00.03 – Музичне мистецтво. Харків, 2017. 20 с.
92. Співай рідною! Народний артист України – Іво Бобул – «Два кольори». URL: <https://www.youtube.com/watch?v=1nHXA5Lf8qA> (25.08.2025).
93. Тормахова В. Українська естрадна музика і фольклор: взаємопроникнення і синтез : автореф. дис. ... канд. мистецтвознав. : 17.00.03. Київ, 2007. 17 с.
94. Устименко-Косоріч О. А. Масова музика як атрибут молодіжної культури середини XX століття: автореф. дис. ... канд. мистецтвознав. : 26.00.01. Київ, 2008. 19 с.
95. Хор ім. Г. Верьовки – Два кольори. 14.05.2019. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=nARFC8qrpro> (02.09.2025).
96. Чернікова С. Генеза естрадного вокально-ансамблевого виконавства

- та шляхи його професіоналізації: автореф. дис... канд. мистецтвознав. : 17.00.03. Харків, 2008. 18 с.
97. Шевченко О. Г. Українська популярна музика: витоки та проблематика (1920–1990 рр.) : автореф. дис. ... канд. мистецтвознав. : 26.00.01. Київ, 2010. 19 с.
 98. Що надихнуло автора пісні «Два кольори»? Ви здивуєтесь! [#ІсторіяОднієїПісні](#). URL: <https://www.youtube.com/watch?v=QebiXQvkTsM> (13.09.2025).
 99. Юлія Олійник – Два кольори /муз.О.Білаш, сл. Д.Павличко / URL: <https://www.youtube.com/watch?v=vbn8PYnXgrg> (13.09.2025).
 100. Юрій Гуляєв. Два кольори. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=QjIMmR9qX5w> (13.09.2025).
 101. Ярослав Карпук – Два кольори. URL: <https://www.facebook.com/watch/?v=2249452818641601> (13.09.2025).
 102. Ярослав Смаль & Олена Кравець – Два кольори. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=tcHZj2Yl9WY> (28.09.2025).
 103. Bilativ – Два кольори (Music UA). URL: <https://www.youtube.com/watch?v=XTQC1KRcWxY> (28.09.2025).
 104. BILATIV & BURIY & DRED – Два кольори. URL: https://www.youtube.com/watch?v=wdnuachF_ZU (28.09.2025).
 105. GRECHNA – Два кольори. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=ovd1kNhm0jc> (28.09.2025).
 106. Paul Manandise – «Два кольори». URL: <https://www.youtube.com/watch?v=tFJ9rJ0tQxw> (05.10.2025).
 107. USNO – Два кольори. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=QpEgpxiXsEc> (07.10.2025).
 108. VITER – Dva Kol'ory (Два Кольори). URL: <https://www.youtube.com/watch?v=haO05E5mlJQ> (15.10.2025).

ДОДАТОК

Найпопулярніші пісні Олександра Білаша

Балада безсмертя, сл. Д.Павличка
Бігли коні через степ, сл. М.Томенка
Білі лебеді, сл. М.Ткача
Веселий дощ, сл. О.Вратарьова
Відлітають гуси, сл. М.Ткача
Відлітають журавлі, сл. В.Гужви
Віконце, сл. Д.Павличка
Вір'янонька, сл. І.Драча
Віхола, сл. Б.Олійника
Галина-Калина, сл. М.Ткача
Горить моє серце, сл. Лесі Українки
Два журавлі, сл. М.Ткача
Два кольори, сл. Д.Павличка
Дві колії поза містом, сл. С.Пушика
Джерело, сл. В.Лігостова
Дзвенить у зорях небо чисте, сл. Д.Павличка
Днів щасливих не забудь, сл. Є.Гуцала
До одного не байдужа, сл. В.Юхимовича
Долиною туман тече, сл. Д.Павличка
Журавка, сл. В.Юхимовича
Журавлина туга, сл. В.Котляра
За літами, сл. Д.Павличка
Зелений клен обновилося, сл. В.Бровченка
Знову осінь, сл. Є.Гуцала
Їхав я по гравію, сл. В.Юхимовича

Калина, сл. Д.Павличка
 Каштани падають на брук, сл. М.Ткача
 Колискова маленькому киянину, сл. Б.Олійника
 Лілея, сл. М.Ткача
 Літо майнуло, авт.сл. невідомий
 Люби мене, сл. М.Ткача
 Любисток, сл. С.Пушика
 Мавка, сл. М.Ткача
 Мамина сльоза, сл. М.Ткача
 Мамині руки, сл. М.Ткача
 Марія, сл. М.Рильського
 Мелодія /Забіліли сніги, сл. Б.Олійника
 Молдаваночка, авт.сл. невідомий
 Над горою місяць повен, сл. С.Пушика
 Над прозорою криницею, сл. Д.Луценка
 Над Україною, над журавлиною, сл. О.Білаша
 Найсвятіше на світі, сл. В.Лігостова
 Намисто, сл. Є.Гуцала
 На Чорнобиль журавлі летіли, сл. Д.Павличка
 Ой не ріж косу, сл. М.Ткача
 Осінніє листя, сл. Д.Павличка
 Осіння пісня, сл. Д.Луценка
 Пісня з далекого краю, сл. В.Бровченка
 Пісня Романа /Впали роси на покоси, сл. Д.Павличка
 Пісня Франчески, сл. Д.Павличка
 Подай крилята, сл. О.Лупія
 Прилетіла ластівка, сл. М.Ткача
 Річко моя луговая, сл. В.Юхимовича
 Ровесники, сл. О.Підсухи

Розійшлись дві стежки, сл. К.Дяченка
Сини, сл. Й.Струцюка
Сину, качки летять, сл. М.Ткача
Сім дощів, сл. В.Затуливітера
Сніг на зеленому листі, сл. М.Ткача
Сніговиця, сл. М.Ткача
Соняшник, сл. М.Ткача
Тихий смуток смерек, сл. М.Ткача
Треба йти до осені, сл. С.Пушика
Цвітуть осінні тихі небеса, сл. А.Малишка
Явір і яворина, сл. Д.Павличка
Як впаде в Чорногорі, сл. Д.Павличка
Ясени, сл. М.Ткача